

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
k a t e d r a   p e d a g o g i k y

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Analýza systému kariérového poradenství žákům základních
škol v ČR

Analysis of the career advisory system on the first level of
ISCED in the Czech Republic

Studijní program: pedagogika

Studijní obor: pedagogika

Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: doc.PhDr. Alena Vališová, CSc.

Vypracoval: Karel Švanda

PRAHA

2 0 0 9

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl prameny, ze kterých jsem při jejím zpracování čerpal.

V Praze dne 30. 7. 2009

.....
Karel Švanda

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní **doc. PhDr. Aleně Vališové, CSc.** za vedení mé diplomové práce.

Můj velký dík také patří paní **PhDr. Michaela Vítěčkové, Ph. D.** za podporu a odbornou pomoc v závěru tvorby mého textu.

OBSAH

Motto	6
Úvod	7
Pojmový aparát.....	9
Teoretická část	12
1. Proces volby povolání pohledem vývojové psychologie.....	12
1.1. Vývoj identity a vlivy, působící na volbu povolání	12
2. Historický vývoj poradenského systému	14
2.1. Prvorepublikové poradny, poválečný vývoj, období socialismu	14
2.2. Vzdělávání poradenských pracovníků v období socialismu	16
2.3. Poradenský systém po roce 1989 do současnosti.....	16
2.4. Úloha pedagogiky v kontextu postmoderny ve vztahu k poradenskému systému a procesu volby povolání	18
3. Skladba současného poradenského systému v ČR.....	20
3.1. Nadnárodní vlivy na poradenský systém	21
3.2. Přídavná šetření NÚOV v rámci výzkumu OECD.....	22
3.3. Nově nastolená koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole	23
3.4. Způsobilost poradce v kariérním poradenství	24
3.5. IKT jako nejdynamičtější se vyvíjející prvek poradenského systému.....	24
3.6. Další vybrané kvalitní informační zdroje k volbě povolání.....	31
3.7. Jiné nové trendy v oblasti volby povolání.....	32
Shrnutí teoretické části.....	34

Praktická část.....	35
4. Výzkumná empirická sonda.....	35
4.1. Vymezení výzkumného problému	35
4.2. Hypotéza.....	35
4.3. Vymezení základního souboru.....	35
4.4. Výzkumná metoda.....	36
4.4.1. Dotazník	36
4.4.2. Rozhovor	36
4.5. Výzkumné pole	37
5. Výzkumná zpráva – prezentace výsledků výzkumné sondy	39
5.1. Analýza rozhovorů s poradenskými pracovníky	47
5.2. Testování hypotézy	48
5.3. Další zjištění výzkumné sondy.....	48
5.4. Rozhovory s pamětníci – bývalými poradkyněmi.....	49
6. Vlastní návrh jednoduchého možného řešení.....	55
Diskuse	58
Shrnutí praktické části.....	63
Závěr	64
Literatura	66
Seznam zkratk.....	72
Přílohy.....	74

Motto

„Když sem v tom věku byl, v kterémž se lidskému rozumu rozdíl mezi dobrým a zlým ukazovati začíná, vida já rozdílné mezi lidmi stavy, řády, povolání, práce a předsevzetí, jimž se zanášejí, zdála se mi toho nemalá býti potřeba, abych se dobře, k kterému bych se houfu lidí připojiti a v jakých věcech život trávit měl, rozmyslil.

Na kterouž věc mnoho a často pomýšleje a s rozumem svým pilně se radě, na tom mi se ustanovovala mysl, abych sobě takový života způsob, v kterémž by co nejméně starostí a kvaletování, co nejvíc pak pohodlí, pokoje a dobré mysli bylo, oblíbil. Než tu mi se opět nesnadné zdálo, které a jaké by to takové povolání bylo, poznati; a s kým se o to dostatečně poraditi, nevěděl sem; aniž mi se hrubě chtělo s někým se raditi, mysle, že mi každý svou věc chváliti bude. Sám také kvapně k něčemu sáhnouti, abych nepřebíral, boje se, nesměl sem.

Ač, přiznám se, jednoho, druhého i třetího tajně chytati sem se počal, ale každé hned zase pustil; proto, že sem při každé věci i nesnadnosti i marnosti (jakž mi se zdálo) něco znamenal. Mezitím bál sem se, aby mi má neustavičnost hanby nepřinesla: i nevěděl sem, co dělati. Až natrápě a navrtě se dosti sám v sobě, na toto sem přišel, abych nejdříve všechny lidské věci, co jich pod sluncem jest prohlédl, a teprv jedno s druhým rozumně srovnáváje, jistý sobě stav vyvolil a své sobě věci k užívání pokojného na světě života pěkně nějak spořádal. Načež čím sem myslil více, tím mi se ta cesta líbila lépe.“

Jan Amos Komenský¹

---

¹ Cit. Komenský, 1984, s. 14

Úvod

Současný globalizovaný svět stupňuje své požadavky na člověka. Stát výrazně a všemožně zasahuje do chodu rodiny, různorodé instituce si lidského jedince doslova od jeho narození přivlastňují. Dítěti už nestačí základní a všeobecný přehled o celospolečenských fenoménech z rodiny. Do popředí zájmu se dostává novodobá forma gramotnosti - informační. Práce s informacemi, která zahrnuje získání, zpracování, použití a následné vyhodnocení dat, se snaží moderní školství implementovat do svého prostředí a podmínek. Považuje ji za jednu z klíčových kompetencí, jejichž celkové osvojení činí daného jedince konkurenceschopným, a to nejen v profesním životě a na trhu práce. Zdá se být příznačné, že základy klíčových kompetencí by si měl osvojit každý žák do konce školní docházky. Nejpozději do okamžiku, kdy se rozhoduje o jeho budoucím uplatnění. Úroveň informační gramotnosti se ovšem týká všech členů společnosti. Člověk je doslova donucen nepřetržitě aktualizovat své vědomosti a dovednosti.

Předložený text se zabývá zlomovým okamžikem v životě jednotlivce – volbou povolání, resp. vyššího stupně školy v rámci žákovy vzdělávací trajektorie především z hlediska institucionální pomoci a podpory. Právě zmíněná informovanost dítěte a jeho rodičů a kariérních poradců, která by měla být v ideálním případě zevrubná a komplexní, může znamenat fakticky životní výhru. Domnívám se, že pro běžného člověka není většího štěstí (pochopitelně vedle zdraví a stabilního rodinného prostředí), věnuje-li se s radostí vystudovanému oboru, nejlépe celoživotně. A naopak platí, jaká trápení a nepříjemnosti potkají toho, který se z různých příčin rozhodl tak či onak. Jako cíl své diplomové práce jsem si vytyčil teoreticky uvést a syntetickou formou prezentovat problematiku volby střední školy do širších souvislostí, nahlédnout ji prizmatem vývojové psychologie z hlediska jednotlivce. Pro lepší pochopení současného stavu systému podávám stručný historický nástin vývoje kariérního poradenství. Dále postihuji část požadavků, kladených na výkon profese kariérního poradce. Snažím se také

popsat konkrétní (zvláště elektronické) formy a metody pomoci žákům, resp. absolventům ZŠ a jejich rodičům. V práci mapuji a analyzuji současný stav systému (zejména nejdynamičtěji se vyvíjející prvek systému – informační a komunikační technologie) kariérního poradenství, a to studiem literatury, prostřednictvím dotazníkového šetření, individuálně vedenými rozhovory s kariérními poradci, konzultacemi ve specializovaných poradenských institucích. Na základě výsledků se pokusím předložit návrh možného řešení, jak zlepšit stav věci.

K volbě tématu diplomové práce mě inspirovalo kromě intenzivního zájmu, vlastní publikační činnosti a práce na mládežnickém internetovém portálu také setkání s poradcem pro volbu povolání, které jsem se pro ilustraci rozhodl níže popsat. Jako žák 8. třídy základní školy jsem s rodiči v polovině devadesátých let 20. století navštívil tehdejší školský úřad, jehož pracovníci se mimo jiné profesním poradenstvím zabývali. Přestože jsme přišli v úředních hodinách daného poradce, byli jsme překvapeni jeho naprosto neprofesionálním vystupováním. Poradce se sotva zmohl na pár obecných komentářů a spíše souhlasně odkýval mou prezentovanou představu o budoucím směřování. Jako dítě jsem byl jednáním tohoto člověka nepříjemně zaskočen, neboť jsem do této schůzky vkládal velké naděje. Podobně se cítili i mí spolužáci, kteří na doporučení třídní učitelky tuto instituci navštívili.

Určitý pokrok v kariérním poradenství, požadavky na kvalitní vzdělání a celoživotní rozvoj poradenských pracovníků zřejmě eliminují riziko vzniku výše popsané zkušenosti a pomáhají poskytované služby zkvalitňovat. Přesto se pokusím alespoň částečně zmapovat současný systém. Hodlám také přispět k rozšíření povědomí o oficiálních portálech, které mohou poradcům i jejich klientům značně usnadnit práci a rozhodování.

Pojmový aparát

Před samotným započítím zkoumání této problematiky považuji za klíčové definovat často používané pojmy. V tomto směru vycházím z publikace Průcha, ze které vybírám termíny, které se vztahují ke zvolené problematice.

Mezi základní pojmy patří problematika výchovného poradenství, které Průcha definuje takto: „*V ČR organizovaná soustava speciálních odborných poradenských služeb pro výchovu a vzdělávání dětí a mládeže. Určeno dětem a mladistvým, pedagogickým pracovníkům a rodičům a pracovníkům institucí podílejících se na péči o děti a mládež a jejich zapojování do pracovního procesu. K hlavním úkolům patří pomoc při rozvíjení osobnosti dětí a mladistvých v edukačním procesu, při řešení problémů vznikajících v tomto procesu a při řešení pedagogických a psychologických otázek profesní orientace. Zařízeními výchovného poradenství jsou výchovný poradce a pedagogicko-psychologická poradna.*“²

Součástí tohoto procesu je profesní orientace (v literatuře též označována jako výchova k volbě povolání), kterou zmíněný autor definuje jako: „*...utváření a rozvíjení reálného profesního cíle a perspektivy mladého člověka a vlastností a schopností významných pro proces volby povolání, jeho vykonávání a event. rekvalifikace.*“³

Výkonným prvkem v procesu výchovného, resp. profesního poradenství je poradenský pracovník (nebo také výchovný poradce, profesní poradce), kterého Průcha charakterizuje následovně: „*Učitel, který absolvoval specializační studium a působí v rámci systému výchovného poradenství na základních, středních a speciálních školách.*“⁴

---

² Cit. Průcha, 2003, s. 279

³ Cit. Průcha, 2003, s. 181

⁴ Cit. Průcha, 2003, s. 279

Výše definované komponenty tvoří součást systému profesního poradenství (nebo také kariérního, kariérového), které Průcha pojímá jako „...*system institucionální pomoci mladým lidem a dospělým při volbě povolání, přechodu ze školy do pracovního procesu, adaptaci na povolání, rekvalifikaci, zprostředkování zaměstnání apod. Podléhá školské správě nebo úřadům práce. V ČR součást výchovného poradenství.*“⁵

V odborné literatuře se vyskytují výrazy, označující zkoumanou problematiku různorodě použité. Pražská skupina školní etnografie používá termín *profi-volba*,⁶ Josífko a Popelková užívají ve svém příspěvku pojem: *profesní volba, volba profesní, volba studijní nebo profesní přípravy k povolání*.⁷ Mezera ovšem upozorňuje na jejich nesprávné zaměňování s tím, že volba konkrétního pojmu se váže k určitém věkovému období.⁸ Já se domnívám, že kariéra je celoživotní,⁹ kontinuální proces, jehož prvopočátek můžeme spatřovat již v období mezi 10. a 12. rokem života.¹⁰ Považuji tak všechny pojmy za synonymní. V souvislosti s volbou povolání je nutné zdůraznit, že se jedná o primární volbu povolání. Například Klímová uvádí, že termín *poradenství pro volbu povolání* se spíše historicky ustálil v češtině a neodpovídá již náplni činnosti profesního poradenství. V minulosti děti totiž po absolvování povinné školní docházky začínaly hned pracovat a skutečně si volily povolání.¹¹

Vzhledem k tomu, že se dané problematice věnují výchovní poradci, učitelé nebo školní psychologové – užívám v textu nejčastěji výraz *poradenští pracovníci*. Tento zastřešující termín používá metodický pokyn MŠMT - *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole č.j. 27317/2004-24*. Řada autorů si již zvykla tento

---

⁵ Cit. Průcha, 2003, s. 169

⁶ Srov. Kučera, 1995

⁷ Srov. Josífko, Popelková, 1999, s. 50

⁸ Srov. Mezera, 2003, s. 20

⁹ Myšleno v průběhu aktivního pracovního života.

¹⁰ Viz např. Petráčková, 1995, s. 374

¹¹ Srov. Klímová, 1987, s. 27

pojem používat.¹² Zmíněný metodický pokyn dokonce zavádí termín *výchovný - kariérový poradce*, ke kterému se také přiklání část odborné veřejnosti.¹³

Nejednotné, nejednoznačné a měnící se názvosloví pokládám za důkaz toho, že se u nás institucionální podpora volby povolání stále vyvíjí a k jejímu úplnému osamostatnění a etablování ještě mnoho schází. Na tento stav poukazovala již například Klímová^{14,15} a v současné době také Hlad'o.¹⁶

Domnívám se, že by po dohodě mezi odbornou veřejností a pracovníky ministerstva školství mělo dojít k jednoznačnému terminologickému vymezení. Současná situace je podle mého názoru matoucí a zavádějící, a to zejména pro klienty a případně jejich rodiče.

---

¹² Srov. Bartošek, 1999, s. 27

¹³ Srov. Zpravodaj PPP, 2005, s. 33

¹⁴ Srov. Klímová, 1987

¹⁵ Kohoutek dokonce uvádí, že čeští odborníci v čele s Klímovou se dlouhodobě přeli o ustanovení terminologie a celkové koncepce poradenských služeb. Srov. Kohoutek, 1998, s. 40

¹⁶ PhDr. Petr Hlad'o – doktorand Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který vytvořil specializovaný portál prezentující jeho výzkum zaměřený na volbu povolání dospívajících v kontextu rodiny. Viz blíže <http://www.vychova-vzdelavani.cz>.

Teoretická část

1. Proces volby povolání pohledem vývojové psychologie

Pro úplné vykreslení zkoumané problematiky považuji za nezbytné také zmínit, jakou bouřlivou vývojovou etapou procházejí ti, jichž se primární volba povolání týká. Existuje celá řada rozpracovaných poznatků vývojové psychologie přeformulovaných pro potřeby poradenství v celé jeho šíři.¹⁷ Právě nahlížením na zkoumanou problematiku optikou vývojové psychologie zřetelně vyniknou kontury nezralé osobnosti, čímž se potvrdí nutnost nejen kvalitní a dlouhodobé institucionální podpory, jejímž úkolem je zamezit špatné nebo nevhodné volbě.

1.1. Vývoj identity a vlivy, působící na volbu povolání

Langmeier uvádí, že počátky profesní orientace většiny dětí a mládeže doprovází spíše zkreslené úvahy, postavené mnohdy na nejvýraznějších (spíše pozitivních) znacích té které profese.^{18;19} Také proto podle Vágnerové volba další školy vyžaduje od dospívajícího značný nadhled nad sebou samým. Zajímavé je, že např. desetileté dítě, které stojí na počátku profesní dráhy, si v souvislosti s utvářením vlastní identity uvědomuje, čím určitě nechce být. Na druhou stranu ovšem konkrétní představu o svém budoucím uplatnění nemá.²⁰

Nejen na základě výše uvedeného by měli rodiče již tedy desetiletému dítěti citlivě pomáhat ujasňovat si vlastní ambice a aspirace ve vztahu k budoucím požadavkům trhu práce. Nelze ovšem například jednoznačně předvídat, které profese budou později v době vstupu daného dítěte na trhu práce poptávány. Pochopitelně záleží na hodnotové orientaci rodičů, kteří mohou upřednostňovat i méně honorované

---

¹⁷ Často bývá citován například americký psycholog John L. Holland (a jeho publikace *Making of Vocational Choices* nebo *The Self-directed search professional user's Guide*).

¹⁸ Srov. Langmeier, 2006, s. 165

¹⁹ Viz také například Klímová, 1981, s. 28

²⁰ Srov. Vágnerová, 2000, s. 227

profese, ovšem přinášející dotyčnému značné vnitřní uspokojení z jejich výkonu. Dítě každopádně nesmíme nechat napospas jeho tápání a fantazijním představám.²¹ Pro rodiče znamená dospívání jejich potomka značnou zátěž a nejistotu v souvislosti s rychle se měnícím okolním světem a jeho novými požadavky.²² Langmeier proto doporučuje rodičům dospívajících dětí, aby se jim snažili co nejvíce porozumět, chválit je a podněcovat v aktivitách, ke kterým přirozeně inklinují. Dále úloha rodičů tkví ve vhodném usměrňování dítěte při hledání životních priorit a celkově v podpoře utváření vlastního sebepojetí a zdravého sebevědomí.²³ Naopak např. Kramulová rodičům v žádném případě nedoporučuje prosazovat svá přání o profesním směřování dítěte. Naštěstí se v dnešních moderních českých rodinách více diskutuje mimo jiné i o této oblasti.²⁴ V dnešní době ovšem mnoho rodičů spoléhá na školu, přisuzuje jí hlavní odpovědnost za výchovu a vzdělání dítěte. Je ale přímo žádoucí, aby rodiče proaktivně spolupracovali se školou a ostatními poradenskými institucemi.²⁵ Jakkoli se mohou nastíněná doporučení zdát zcela jasná, našli bychom jistě v každé lidské společnosti mnoho těch, kterým se buď rodiče vůbec nevěnovali a rozhodování o jejich vzdělávací dráze nechali zcela na dětech a nebo jim jednoznačně organizovali jejich život.²⁶

---

²¹ Srov. Langmeier, 2006, s. 160

²² Srov. Langmeier, 2006, s. 165

²³ Srov. Langmeier, 2006, s. 166

²⁴ Srov. Kramulová, 2008, s. 19

²⁵ Srov. Hlad'o, 2007, s. 23

²⁶ Z vlastní zkušenosti mohu uvést smutný příklad méj spolužačky, jejíž matka nedokončila střední odbornou školu. Přestože se zmíněná spolužačka již od počátku školní docházky jevila jako velmi talentovaná, soustavně ji její matka podceňovala, snižovala sebevědomí, výborný prospěch považovala za zcela samozřejmý. Když moje kamarádka v 9. třídě na základní škole oznámila svým rodičům, že jí učitelé doporučili studovat dále gymnázium, ti to rezolutně odmítli s tím, že by studium nezvládla. Nikdo z učitelů a spolužáků tomu rozhodnutí nerozuměl. Nakonec tato dívka úspěšně vystudovala obchodní akademii, hned po maturitě doslova utekla od rodičů a v současné době pracuje již několik let ve středním managementu nadnárodní telekomunikační společnosti. Bohužel její narušené sebehodnocení a podle mého názoru neoprávněně nízké sebevědomí stále ovlivňuje její život. Neodvažuje se například přihlásit na vysokou školu, často snižuje hodnotu vlastních pracovních úspěchů, přestože ji okolí soustavně přesvědčuje o opaku.

2. Historický vývoj poradenského systému

Zaobírám se sice současným stavem kariérního poradenství a systému, považuji ovšem za nezbytné zmínit historické kořeny a souvislosti pro lepší pochopení celé problematiky. Na Komenského²⁷ úvodní slova z Labyrintu světa a ráje srdce navazují výběrem několika tezí z prvorepublikové příručky Ministerstva školství a osvěty ČSR: „...není také nic význačnějšího v životě jedinců a v osud celých národů nic hlouběji nezasahuje jako správná volba povolání. Stokrát se o ní mluví a tolikrát není hluboký význam tohoto opatření postřehnout. (...) Nesprávná volba povolání vede nesporně v národě jako celku i u jednotlivců k nejvážnějším důsledkům; jest zajisté nejvýznačnější událostí jak v životě jednotlivců, tak i v osudech celých národů a států.“²⁸

Z obou zmíněných úryvků jednoznačně plyne, že si lidé od nepaměti uvědomovali důležitost správné volby studijní dráhy a profesní orientace. Formování poradenství v českých zemích také ovlivnil světový vývoj.²⁹ Budu se ovšem držet popisu zestručněného vývoje samotného systému v českých zemích.

2.1. Prvorepublikové poradny, poválečný vývoj, období socialismu

Na zasedání Národního shromáždění československého v Praze dne 3. prosince 1918 navrhovali jeho členové B. Fischer a V. Rebš zavedení poraden pro volbu povolání. Mimo jiné i z toho lze usuzovat, že se již od vzniku samostatné ČSR této

---

²⁷ Komenský volbu povolání také zmiňuje například ve Velké didaktice. Zde ovšem naráží na volbu akademie - vysoké školy. Pasáž považuji za zajímavou, proto ji uvádím: „...věnuje-li se každý tomu studiu, ke kterému – jak to lze poznati z určitých známek – jej určila přirozenost. Neboť jako pudem přirozenosti jeden stává se lepším hudebníkem, básníkem, řečníkem, fysikem atd. než druhý: tak jest jeden schopnější pro theologii, lékařství a právnictví než druhý. Ale v tom se chybí příliš často, když chceme libovolně z každého dřeva nadělati fládrů, nedbajíce přirozeně náklonnosti. Tím se stává, že ženouce se na to neb ono studium proti vůli Minervině, neprovedeme v něm nic chvály hodného a často dovedeme více v nějakém díle vedlejším než ve vlastním povolání.“ Cit. Komenský, 1905, s. 342 - 343.

²⁸ Cit. Weigner, 1921, s. 5 - 10

²⁹ Srov. Mertin, 1999, s. 5 - 19

problematice věnovala zvýšená pozornost. Svůj návrh podle mého názoru ve svém příspěvku velmi pádně odůvodnili, poukazovali na nedožrnné důsledky rozhodnutí. Níže uvádím klíčovou část z jejich projevu: „*Poradny pro volby povolání připravovaly by mládež již na školách obecných bezpečně k šťastnému rozhodnutí co do budoucího zaměstnání. Musí tu vedle rodičů spolupůsobiti nejbližší rádcové mládeže: učitelstvo, lékař, živnostenská společenstva a gremia, hromady pomocnické, spolky pro ochranu mládeže.*“³⁰

V ČSR vznikla první poradna pro volbu povolání v Brně v roce 1919 a v Praze o rok později. Souběžně s tím vzniklo ústředí poraden pro volbu povolání, které lze přirovnat k dnešnímu Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR.³¹ Prvorepublikové poradny fungovaly odděleně od školské soustavy jako informační a poradenská střediska do roku 1941.³² Druhá světová válka celkově utlumila stejně jako mnoho oblastí lidské činnosti také rozvoj poradenství pro volbu povolání. Po jejím skončení a zejména v raných padesátých letech bylo podle Kohoutka profesní poradenství vnímáno jako brzda ekonomického rozvoje socialistického hospodářství. Předáci tehdejšího režimu kritizovali celkově psychologické poradenství především z ideologických důvodů. Mylně se domnívali, že se v nově vytvářené společnosti nebudou vyskytovat žádné sociálně patologické jevy jako dříve.³³ Až začátkem 60. let 20. století se pracovníci ministerstva školství touto problematikou začali více zabírat a posléze na základě výsledků úspěšného experimentu, v rámci kterého krátkodobě působili poradenští pracovníci na několika vybraných školách, dospěli k rozhodnutí, že je vhodné, aby se problematikou profesní orientace a výchovného poradenství zabýval zaměstnanec školy se specializovaným vzděláním na základních školách v tehdejší Československu.³⁴

---

³⁰ Cit. Zasedání Národního shromáždění československého roku 1918 : Návrh členů Národního shromáždění B. Fischera, V. Rebše na zavedení poraden pro volbu povolání.

³¹ Srov. Kohoutek, 1998, s. 32

³² Srov. Kohoutek, 1998, s. 33 - 34

³³ Srov. Kohoutek, 1998, s. 35

³⁴ Srov. Kohoutek, 1998, s. 37

Klímová uvádí, že od 70. let 20. století zabezpečovali profesní orientaci žáků základních škol třídní učitelé a ostatní učitelé jednotlivých předmětů ve spolupráci se zástupci národních výborů, Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže a pracovníky místně příslušné pedagogicko-psychologické poradny. Až poté vstupoval do tohoto procesu výchovný poradce, který jej usměrňoval zejména metodicky. Za činnost učitelů a výchovného poradce zodpovídal ředitel školy.³⁵ Příznivě působí fakt, že v rámci vykonávaných činností na dané základní škole výchovným poradcem patřila již tehdy profesní orientace žáků 2. stupně ZŠ mezi jeho hlavní pracovní úkoly.³⁶

2.2. Vzdělávání poradenských pracovníků v období socialismu

Jak uvádím dále, poradenští pracovníci musí být kromě specifických osobnostních předpokladů vybaveni dostatečně teoreticky pro výkon svého povolání. Se stoupajícím významem tohoto oboru u nás a zřejmě i na základě požadavků samotných poradenských pracovníků (viz například rozhovor s Milenou Kotlářovou) bylo nutné systematicky a kvalitně vzdělávat poradce. Postgraduální studium pro vysokoškolsky vzdělané výchovné poradce ze základních škol, resp. vysokoškolské kurzy pro výchovné poradce bez vysokoškolského vzdělání bylo zahájeno na Pedagogické fakultě UK v Praze od roku 1965. Na realizaci tohoto studijního programu se podíleli pracovníci z Psychologického ústavu UK. Souběžně s tím bylo také na katedře psychologie Filozofické fakulty tehdejší Univerzity J. E. Purkyně v Brně zahájeno vzdělávání výchovných poradců.³⁷

2.3. Poradenský systém po roce 1989 do současnosti

S velkou nadějí vzhlíželi do budoucna snad všichni, které předchozí režim jakkoliv poškozoval. Blatný v této souvislosti zdůrazňoval, že se pedagogika musí navrátit k přerušené prvorepublikové tradici a odkazu Komenského a rozvinout to, co

---

³⁵ Srov. Klímová, 1984, s. 34 - 38 nebo Klímová, 1985, s. 98 - 99

³⁶ Srov. Klímová, 1987, s. 176 - 177

³⁷ Srov. Kohoutek, 1998, s. 37

komunismus násilně zničil.³⁸ Strádal ovšem poukazoval, že nově nastolený trh práce nárokuje mnohem vyšší požadavky na jeho jednotlivé subjekty. Povinnost pracovat sice již byla zrušena, ovšem také ne všichni najdou odpovídající uplatnění. Trh práce se vyznačuje mnohem větší nestabilitou, výkyvy. Zvolit si vhodnou střední školu a povolání znamenalo a dosud znamená pro žáky a jejich rodiče a učitele skutečný problém.³⁹ Právě tomu se musely přizpůsobovat již tehdejší učební osnovy základní školy.^{40;41} Kohoutek také považuje za důležitý mezník v porevolučním vývoji vznik Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR v roce 1994, který zajišťuje pedagogicko-psychologické poradny.⁴² Jako adekvátní reakci na volání po změně stavu informovanosti a připravenosti žáků na odchod ze základní školy na vyšší vzdělávací stupeň můžeme vnímat nejprve zavedení nového nepovinného vyučovacího předmětu Volba povolání do osnov 7. až 9. tříd základních škol. K tomu došlo ve školním roce 1998/1999.⁴³ V této souvislosti například odborníci z města Most, který je dlouhodobě postižen vysokou nezaměstnaností, se snažili aktivně čelit tomuto negativnímu jevu. Po dobu tří let, kdy byl zaváděn do škol zmíněný předmět, se tým, tvořený učiteli předmětu Volba povolání, pracovníky úřadu práce a mostecké pedagogicko-psychologické poradny, psychology, lektory a jednou pracovnící Výzkumného ústavu pedagogického v Praze a koordinátorem ze Sociálně-právního institutu, s. r. o. za finanční podpory MPSV, soustředil na zkoordinování poradenských služeb.⁴⁴ Jejich cílem bylo: „*vyčlenit dostatečný čas a prostor na první společný zásadní životní problém žáků: nastartování profesní orientace a životní kariéry při respektování relace mezi osobnostními předpoklady, potřebami a možnostmi trhu práce.*“⁴⁵ MŠMT vydalo

---

³⁸ Srov. Blatný, 1990, s. 137 - 138

³⁹ Srov. Strádal, 1993b, s. 5

⁴⁰ Srov. Strádal, 1993a, s. 14

⁴¹ Viz k tomuto tématu příspěvky v periodiku Pedagogika, roč. XLV, 1995 – *Přizpůsobení vzdělávací soustavy a systému přípravy na povolání*, s. 224 – 331, dále Kukal, 1999, s. 24; Klapal, 1999, s. 12 - 13 nebo Straková, 2001, s. 3 - 5.

⁴² Srov. Kohoutek, 1998, s. 42 - 44

⁴³ Srov. Štefflová, 1998, s. 5

⁴⁴ Srov. Rytina, 1998, s. 29 - 30

⁴⁵ Cit. Rytina, 1998, s. 29

metodický pokyn k zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, č.j. 19458/2001-22, a to s platností od 1. září 2002.⁴⁶ Implementací *Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání* došlo mimo jiné také k navázání na dřívější úsilí o dobrou informovanost o problematice volby střední školy, profesním zaměřením a souvisejících jevech u žáků vycházejících ze základní školy.⁴⁷ Obecně lze zkušenosti učitelů s tímto předmětem shrnout jako dobré a obohacující, považují ho za prospěšný.⁴⁸ Hlad'o také konstatuje, že pedagogům všeobecně chybí znalosti problematiky profesního vzdělávání a poradenství. Upozorňuje zároveň na deficit v oblasti informačního zázemí.⁴⁹ Tento stav úspěšně řeší systémový projekt MŠMT nazvaný VIP kariéra.⁵⁰ Právě na problematiku informačního zázemí, využívání dostupných prostředků IKT poradenskými pracovníky se zaměřují ve výzkumné sondě.

2.4. Úloha pedagogiky v kontextu postmoderny ve vztahu k poradenskému systému a procesu volby povolání

Vliv probíhající globalizace na problematiku výchovy, vzdělávání (a volby povolání) je nesmírně rozsáhlý a podněcující neustálé změny. Podle Skalkové pedagogika musí neustále reflektovat realitu, včas a pružněji aktualizovat vzdělávací programy tak, aby přiléhavě kopírovaly rychlý, společenský vývoj, který sám o sobě vyvolává nové požadavky na školství. Jedině tak může současná škola dobře připravovat a vybavit své absolventy na vstup do světa práce.⁵¹

Podle mého názoru současný trh práce (a zřejmě i společnost) již předpokládá, že se člověk bude celoživotně vzdělávat a rekvalifikovat, aby mohl být považován za

---

⁴⁶ Na základě Opatření MŠMT ze dne 26. 6. 2007 (č.j. 15523/2007-22) s účinností od 1. 7. 2007 došlo ke změně v RVP ZV.

⁴⁷ Srov. Hlad'o, 2007, s. 21

⁴⁸ Viz také např. Horská, Tyšer, 2005

⁴⁹ Srov. Hlad'o, 2007, s. 21 - 23

⁵⁰ Zkratka VIP znamená V – vzdělávání; I – informace; P – poradenství.

⁵¹ Srov. Skalková, 2004, s. 11 - 12

plnohodnotného pracovníka a člena společnosti. Pelikán označuje západní civilizaci za tzv. výkonovou společnost, která preferuje především materiální hodnoty, výkon a odsouvá např. duchovní a jiné hodnoty. Moderní technologické a komunikační prostředky zcela nově a zásadně formují způsoby mezilidské komunikace, často ji totiž zprostředkovávají a nahrazují.⁵² Průcha i Skalková upozorňují na to, že se dnes již jedná o oprávněné a někdy i nezbytné školní pomůcky, jejichž odmítání vede k určitému neoprávněnému pedagogickému konzervatismu.^{53;54;55} Prvky a myšlenky, které Skalková popisuje, vnášejí do vzdělávacího procesu, a tedy i do poradenství, volnost a svobodu pro žáky. Někteří si ovšem tyto hodnoty interpretují zcela opačně. Bez určitého řádu žít nelze. Absence autority může v konečném důsledku destabilizovat rodinu, školu a tím i společnost.⁵⁶ Na druhou stranu Češi prožívají teprve dvacátý rok nově nastolené demokracie. Kultivace politického systému podle mého názoru a také podle zahraničních zkušeností trvá i řadu desetiletí. Věřím, že se postupem času česká společnost stabilizuje a vrátí se k dříve respektovaným tradičním hodnotám a zájmu dětí a jejich rodičů o dobré učební obory než o různé manažersky orientované střední školy.

---

⁵² Srov. Pelikán, 2004, s. 9 - 10

⁵³ Srov. Průcha, 2005, s. 418

⁵⁴ Srov. Skalková, 1999, s. 236

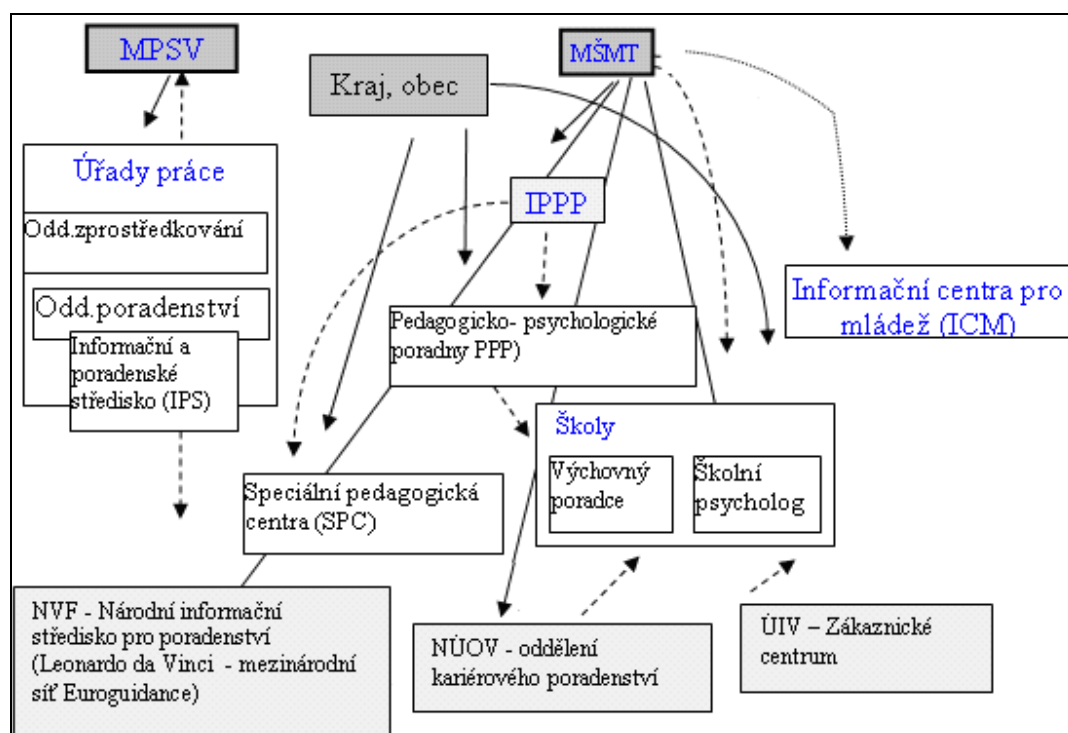
⁵⁵ Viz dále k této problematice například Průcha, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha, Portál, 2001.

⁵⁶ Srov. Vališová, 2004, s. 40

3. Skladba současného poradenského systému v ČR

Současný český poradenský systém se opírá o dva základní pilíře. Prvním z nich je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a jím rozvíjené poradenské služby. Druhým pak Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a jeho lokální úřady práce, v rámci kterých se realizuje profesní poradenství. Z níže uvedeného obrázku č. 1 můžeme odvodit, že dominantní pozici v celém poradenském systému zaujímá ministerstvo školství, které spravuje síť škol, poraden, pedagogických center a poradenských středisek po celé ČR. Vedlejší roli, ovšem neméně důležitou, sehrávají pracovníci Informačních a poradenských středisek jednotlivých pracovních úřadů.⁵⁷

Obr. č. 1 - Struktura poradenských systémů v České republice^{58;59}

⁵⁷ Srov. Duda, 2003, s. 2

⁵⁸ Převzato a upraveno z příspěvku Dudy, 2003, s. 2.

⁵⁹ Vysvětlivky: plná šipka znamená přímé řízení a financování; čárkovaná šipka metodickou pomocí; tečkovaná šipka značí částečné financování pomocí grantů a dotací, čerchovaná šipka představuje financování, nikoliv přímé řízení. Tmavě šedivé jsou řídicí instituce, šedivé metodické instituce, bílé pak vlastní poradenské instituce.

Oba rezorty se v poradenském procesu vhodně doplňují, vzájemně zastupují a usilují o podporu klientů při rozhodování o dalším směřování v rámci vzdělávací a profesní kariéry. Poradenství, které je poskytováno Správou služeb zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí ČR se zaměřuje převážně na případné potíže, které se objevují při přechodu žáka nebo studenta ze školy na trh práce. Podle Dudy jde zejména o samotné pracovní uplatnění. Poradenství, poskytované v rámci ministerstva školství řeší převážně psychologické aspekty volby střední školy a profese a s nimi související další školní či studijní obtíže.⁶⁰

Poradenské služby, rozvíjené v rámci školské soustavy, tvoří dále tyto klíčové instituce: Institut pedagogicko-psychologického poradenství, Zákaznické informační centrum Ústavu pro informace ve vzdělání, Centrum kariérového poradenství Národního ústavu odborného vzdělávání a poradenští pracovníci na jednotlivých školách.⁶¹ Určité zpřesnění pravidel poskytované péče nastoluje vedle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 72 z roku 2005, a to zejména v jejím §5, odstavci 3, písmenech a) až e). Tento předpis zároveň vnáší velkou míru autonomie a svobody do rozhodovacího procesu žáka.⁶² To je oproti skutečnostem, které popisují v části o historickém vývoji poradenství, naprosto zlomové. Na druhou stranu i v tomto případě platí slova Vališové o nutné existenci řádu a autority ve výchově.⁶³

3.1. Nadnárodní vlivy na poradenský systém

Členské státy OECD a EU všemožně podporují celoživotní vzdělávání občanů a usilují o co nejnižší nezaměstnanost. Podle příručky OECD je v současné době nejvíce žádoucí, aby tvůrci koncepcí v zemích OECD a EU rozvíjeli strategie pro profesní poradenství, a to v oblasti odborného vzdělávání a zaměstnanosti. Důležité podle uvedeného dokumentu dále je, aby nejlépe všichni lidé, kteří projeví zájem

---

⁶⁰ Srov. Duda, 2003, s. 2

⁶¹ Srov. Duda, 2003, s. 2

⁶² Viz například Švancar, 2005, s. 10 - 11.

⁶³ Srov. Vališová, 2004, s. 39 - 40

nebo potřebu, mohli využívat přístup ke kvalitním, autorizovaným, oficiálním informačním zdrojům, neustále se zlepšujícím poradenským službám, které se opírají o moderní technologické prostředky.⁶⁴

3.2. Přídavná šetření NÚOV v rámci výzkumu OECD

S cílem více podpořit moji argumentaci a poukazování na určité deficity v kariérním poradenství stojí za zmínku v ČR ojedinělé mezioborové šetření „*Výzkum služeb kariérového poradenství a potřeb jeho klientů na základních a středních školách v ČR*“⁶⁵, které se v rámci výše uvedeného projektu uskutečnilo.

Jedním z jeho cílů bylo komplexní zmapování poradenských služeb (úroveň, kvalita, dostupnost, funkčnost, nedostatky atd.) a jejich srovnání se 14 zúčastněnými zeměmi – členy OECD.

Závěry z této studie, které byly následně použity pro vytvoření celostátní koncepce služeb kariérového poradenství, lze shrnout tak, že rodina nejzásadněji ovlivňuje rozhodování žáka. Žáci při rozhodování o volbě další školy upřednostňují samostatnou práci s informačními zdroji. Informovanost respondentů o informačních a poradenských možnostech v otázkách profesní orientace je poměrně vysoká, problematickou se ukazuje být spíše distribuce a kvalita. Příznivé je, že tato studie považuje současný systém za dobře funkční. Ovšem pro zvýšení míry jeho efektivity doporučují výzkumní pracovníci, aby se činnost jednotlivých prvků poradenského systému více vzájemně prolínala. Je tedy nutné koordinovat působení základních škol, PPP a IPS ÚP a jiných subjektů.⁶⁶

---

⁶⁴ Srov. Career Guidance OECD, 2004

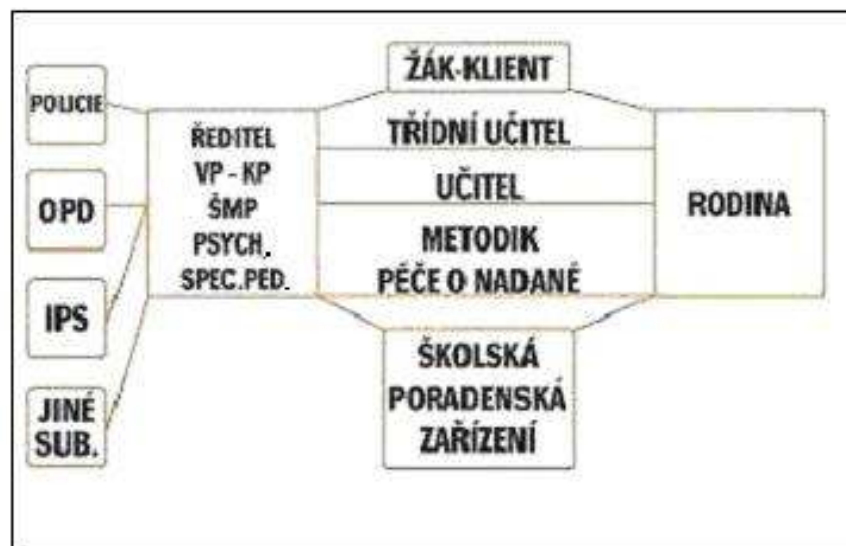
⁶⁵ Na jeho řešení se podílely tyto instituce: Národní ústav odborného vzdělávání, Institut pedagogicko-psychologického poradenství a Správa služeb zaměstnanosti MPSV ČR.

⁶⁶ Srov. Duda, 2003, s. 2 - 3

3.3. Nově nastolená koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole

Doporučení OECD a zjištění NÚOV se podle mého názoru promítají do metodického pokynu MŠMT č.j. 27317/2004-24.⁶⁷ Ve smyslu tohoto předpisu poradenské služby ve škole zajišťuje výchovný-kariérový poradce, školní metodik prevence, školní psycholog nebo školní speciální pedagog a jejich konzultační tým složený z vybraných pedagogů školy (viz blíže obr. 2).⁶⁸

Obr. č. 2 – Schéma poskytování poradenských služeb ve škole⁶⁹

Poskytované poradenské služby vycházejí podle tohoto pokynu z daných regionálních charakteristik a jim se přizpůsobují. Jednotlivé poradenské instituce a poradenští pracovníci tvoří vzájemně spolupracující tým, v němž každý zaujímá své místo a roli. Škola musí kancelář daného odborníka dostatečně materiálně a technicky vybavit a zajistit. Každý z poradenských pracovníků školy si musí stanovit konzultační hodiny zvlášť pro žáky, učitele a rodiče. Vše musí směřovat

⁶⁷ Z tohoto metodického pokynu vybírám pouze oblasti, které se bezprostředně dotýkají zpracovávaného tématu.

⁶⁸ Srov. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. Metodický pokyn MŠMT č.j. 27 317/2004-24, 2005

⁶⁹ Srov. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. Metodický pokyn MŠMT č.j. 27 317/2004-24, 2005

celkově ke zkvalitnění poskytovaných poradenských služeb, k jejich co nejvyšší profesionalizaci.⁷⁰

3.4. Způsobilost poradce v kariérním poradenství

Kvalifikační standardy poradenských pracovníků školy jsou specifikovány zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.⁷¹ Vendel uvádí, že poradenský pracovník by měl především znát teoretický rámec volby povolání, měl by disponovat tzv. pomáhajícími dovednostmi, dobře využívat informační zdroje a prostředky a měl by být kvalifikován i pro diagnostikování.⁷² Vzhledem k zaměření této diplomové práce se diagnostice zcela záměrně vyhýbám. Obecně výkon poradenství (a tedy i profesního poradenství) přímo vyžaduje podle Vendela, aby poradenský pracovník měl kladný vztah k lidem, byl empatický a upřímný, aby jeho chování a jednání odpovídalo jeho neverbálním projevům, čímž působí na klienty důvěryhodně. Jedině tak může poradenský pracovník iniciovat nějakou změnu u svého klienta, motivovat ho k opakovaným (kontrolním) návštěvám.⁷³

3.5. IKT jako nejdynamičtější se vyvíjející prvek poradenského systému

Dlouhodobě sleduji portály ministerstva školství a na základě toho se domnívám, že tento rezort všemožně podporuje využívání moderních informačních a komunikačních technologií nejlépe všemi pedagogickými pracovníky, tedy i poradenskými. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR se v současné době poměrně intenzivně zabývá realizací a implementací IKT do škol. Poměrně razantně se zasazoval exministr školství Mgr. Ondřej Liška o výraznější využívání

---

⁷⁰ Srov. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. Metodický pokyn MŠMT č.j. 27 317/2004-24, 2005

⁷¹ Od 1. ledna 2009 vstoupila v platnost úprava ve *Standardech pro udělování akreditací Dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků* č.j. 26 451/2005-25, 30 908/2005-25, 10 405/2008-6/IPPP také u *Studia pro výchovné poradce* podle § 8 vyhlášky č. 317/2005 Sb. Novým faktickým prvkem tohoto studia musí být větší zaměření a podpora žáků se zdravotním postižením při vzdělávání.

⁷² Srov. Vendel, 2008, s. 96 - 97

⁷³ Srov. Vendel, 2008, s. 98

IKT ve školství, usiloval o centralizaci informačních systémů a sjednocení portálů a snažil se také motivovat učitele a pedagogické pracovníky k sebevzdělávání v oblasti informačních technologií.⁷⁴ Po odchodu Mgr. Ondřeje Lišky z funkce jsem navštívil ministerstvo školství a diskutoval s expertním pracovníkem Ing. Milanem Hausnerem, který se problematikou rozvoje IKT ve školách zabývá. V té době byla nově do funkce ministryně dosazena PhDr. Miroslava Kopicová a Ing. Hausner a ani ostatní oslovení pracovníci MŠMT nedokázali odhadnout, jak se postaví dr. Kopicová např. k nově připravené strategii Škola pro 21. století⁷⁵, přesto všichni oslovení doufali, že nezmění nastavený směr.

Konkrétními prvky, které v oblasti IKT fakticky znamenají pro pedagogické a poradenské pracovníky, žáky a jejich rodiče orientační maják v současném složitém světě jsou tyto portály: <http://vipkariera.ippp.cz>, <http://www.infoabsolvent.cz> a <http://www.edu.cz>. V další části mého textu blíže představuji jednotlivé portály.

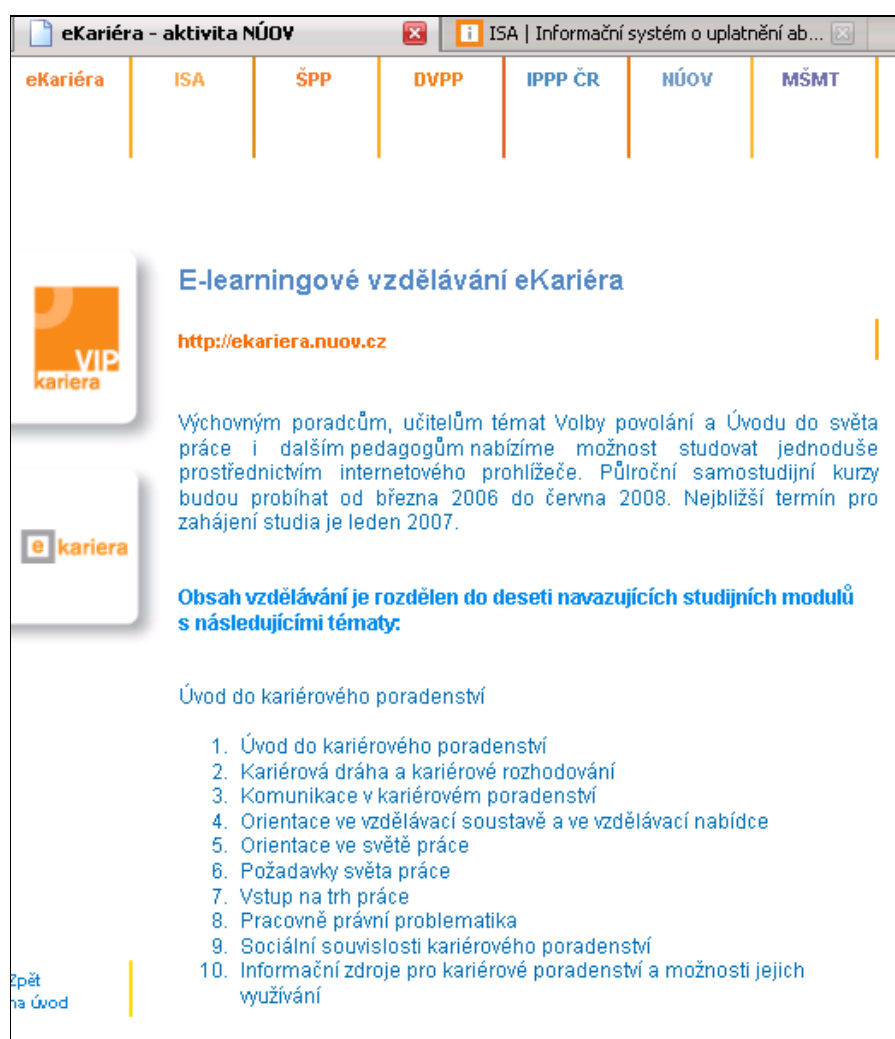
⁷⁴ Srov. Tisková zpráva MŠMT, 2008

⁷⁵ Srov. Hausner a kol., 2009

Portál <http://vipkariera.ippp.cz>

Na webové adrese <http://ekariera.nuov.cz> mohou zdarma studovat e-learningovou formou samostudijní kurzy, časově rozvržené na půl roku, výchovní poradci, učitelé předmětu Volba povolání a Úvodu do světa práce, případně další zájemci o danou problematiku.

Obr. č. 3 – Web <http://ekariera.nuov.cz>⁷⁶

⁷⁶ Zdroj: web <http://ekariera.nuov>

Tvůrci těchto kurzů také poukazují na to, že se účastí v tomto studiu frekventanti významně zlepšili v práci s počítačem a informačními technologiemi. V průběhu studia mohou kurzisté využívat didaktického vedení tutorů a technické pomoci administrátora studia. Vzájemně si mohou vyměňovat své zkušenosti také sami studující prostřednictvím elektronické poradny, v diskusním fóru nebo po e-mailu. Portál provozuje Národní ústav odborného vzdělávání, na jeho financování se podílí Evropský sociální fond a státní rozpočet ČR.⁷⁷

Hodnocení:

Provozovatel e-learningového kurzu zcela zpřístupnil toto studium všem zájemcům, uživatelské jméno a heslo totiž zveřejnil na hlavní straně webu. Velmi dobře jsou zpracovány studijní instrukce a pro méně zdatné také sekce často kladených dotazů. Účast v tomto kurzu vyžaduje po uživatelích podle mého názoru značnou sebekázeň, neboť je kontroluje pouze systém formou testů. Studijní materiály považuji za srozumitelné, přehledné, dobře strukturované. Nespornou výhodou tohoto kurzu je, že si účastník může studium organizovat sám podle svých časových možností a potřeb. Rozhodně bych ale uvítal možnost alespoň několika osobních setkání garantů, tutorů kurzu a účastníků kurzu. Přece jen nelze vše realizovat elektronickou odosobněnou formou.⁷⁸

---

⁷⁷ Srov. <http://vipkariera.ippp.cz>, podle stavu ke dni 17.12. 2010

⁷⁸ Srov. <http://vipkariera.ippp.cz>, podle stavu ke dni 17.12. 2010

Portál <http://www.infoabsolvent.cz>

Projekt infoabsolvent.cz představuje informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce.

Systém vznikl v rámci systémového projektu MŠMT: *Rozvoj a zdokonalení integrovaného diagnostického, informačního a poradenského systému v oblasti vzdělávání a volby povolání.*

Obr. č. 4 – Web <http://www.infoabsolvent.cz>⁷⁹

esf ESF
MŠMT MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
VICE VICE

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

INFORMAČNÍ SYSTÉM O UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ ŠKOL NA TRHU PRÁCE

Vítejte v informačním systému ISA, který Vám nabízí pomoc při hledání vzdělávací a kariérové cesty. Najdete zde nejen nabídku škol a oborů vzdělávání, ale i profesionálně zpracované analýzy o potřebách trhu práce a ukázky reálných pracovních prostředí, které Vám mohou volbu studia usnadnit. Radu zde najdete i tehdy, máte-li vážné studijní problémy nebo Vám dokonce hrozí odchod ze školy.

NOVÉ!
Vzdělávací nabídka středních škol pro šk.r. 2009/10

Volba škol a oborů vzdělání	Absolventi škol a trh práce	Průvodce volbou povolání	Problémy při studiu
Můžete si vybrat: <ul style="list-style-type: none"> » obor vzdělání » obor vzdělání podle zvoleného povolání » školu a obory, které vyučuje	Informace pro: <ul style="list-style-type: none"> » Zájemce o studium » Zájemce o pracovní uplatnění » Pedagogické a poradenské pracovníky » Pracovníky státní správy a	Výběr filmových ukázek podle: <ul style="list-style-type: none"> » charakteru pracovní činnosti » druhu pracoviště <p>PŘEHRÁVKA CELÉHO FILMU (náročné na rychlost připojení)</p>	Pomůcka pro žáky: <ul style="list-style-type: none"> » mám problémy při studiu » hrozí mi předčasné ukončení studií <p>V této části naleznete užitečné informace a doporučení odborníků, co dělat</p>

Projekt spolufinancuje Evropský sociální fond a část nákladů je hrazena přímo ze státního rozpočtu České republiky. Na webu lze najít řadu praktických a velmi konkrétních informací při hledání možnosti budoucího uplatnění. Vedle nabídky vzdělávacích institucí se zde nachází statistické výkazy o míře nezaměstnanosti

⁷⁹ Zdroj: web www.infoabsolvent.cz

absolventů v některých zemích EU, aktuálně poptávané profese na trhu práce apod.⁸⁰

Hodnocení webu:

Portál je podle mého názoru velmi dobře technicky a graficky zpracovaný. Svým pojetím odpovídá hlavní cílové skupině žákům základních škol, studentům a absolventům středních škol. Při procházení tímto webem jsem nenarazil na žádný problém. Co se týče jeho obsahové náplně, pak i v tomto směru lze konstatovat, že je velmi dobře zpracovaný. Uživatelé zde najdou komplexní informace o školách a jejich požadavcích. Nejvíce mě zaujala videa, ve kterých hrají hlavní roli chlapec a dívka. Odhaduji, že se jedná o žáky posledních ročníků základní školy. V několika velmi kvalitně zpracovaných videonahrávkách spolu rozebírají výhody a úskalí různých povolání, přičemž jejich rozhovor doplňují ilustrativní záběry z konkrétního pracovního prostředí a jejich debatu „moderuje“ jakýsi počítačový program. Návštěvníci tohoto webu zde najdou také informace o tom, jak řešit náročnou životní situaci – v případě neprospěchu nebo předčasného ukončení střední školy. Tyto informace jsou doplněny o kasuistiky lidí, na kterých tvůrci webu demonstrují možné nepříznivé důsledky, které mohou žáky potkat atd.⁸¹

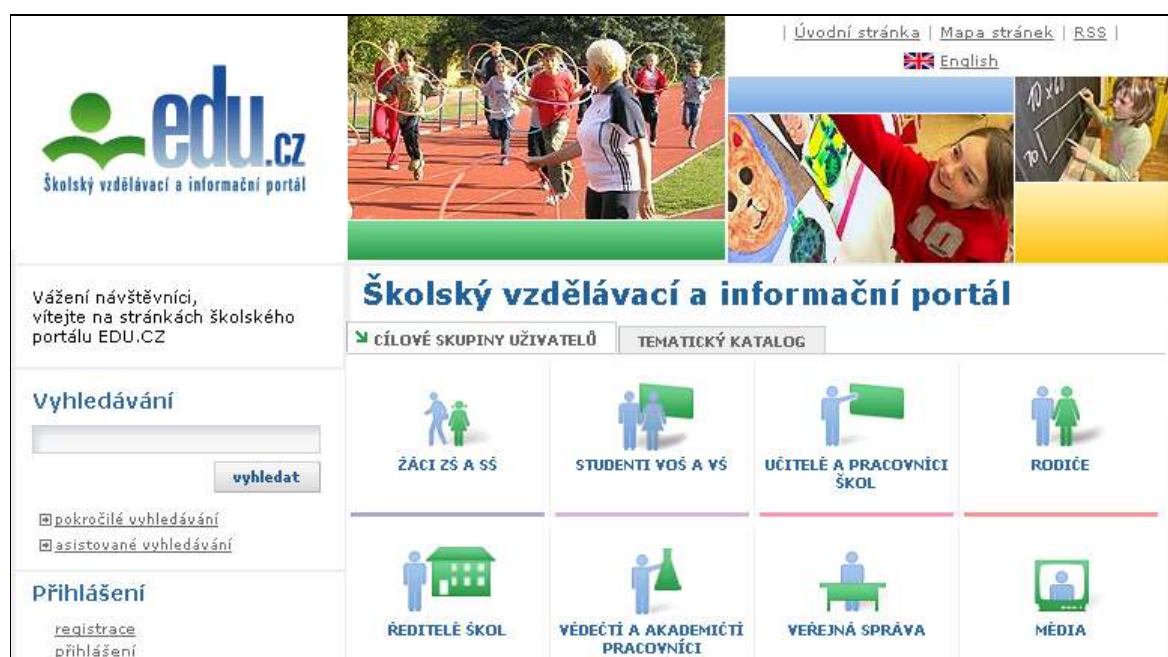
⁸⁰ Srov. Infoabsolvent.cz, podle stavu ke dni 17.12. 2010

⁸¹ Srov. Infoabsolvent.cz, podle stavu ke dni 17.12. 2010

Portál <http://www.edu.cz>

Portál obsahuje veškeré zevrubné informace z hlavního portálu MŠMT a dále lze na něm dohledat nejnovější informace z ostatních školských institucí Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání, České školní inspekce, Domu zahraničních služeb MŠMT, Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Národního institutu dětí a mládeže MŠMT, Národního institutu pro další vzdělávání, Národního ústavu odborného vzdělávání, Pedagogického muzea J. A. Komenského, Ústavu pro informace ve vzdělávání, Výzkumného ústavu pedagogického, Metodického portálu RVP. Jedná se o rozsáhlý projekt, který je budován od roku 2005.⁸²

Obr. č. 5 – Web <http://www.edu.cz>⁸³

⁸² Srov. Edu.cz, podle stavu ke dni 17.12. 2010

⁸³ Zdroj: web edu.cz

Hodnocení webu:

Celkově ho považuji po technické stránce na velmi dobré úrovni. Dobře funguje i integrovaný vyhledávač. Některé sekce jsou přístupny pouze registrovaným uživatelům. Částí návštěvníci tohoto webu se mohou registrovat podle svého zaměření a odbornosti i jako např. experti. Tento status jim je přidělen až po ověření pracovníkem ÚIV. Portál je velmi dobře členěn tematicky např. na výchovu a vzdělávání, poradenské služby, mezinárodní aktivity, legislativu, statistiku a moderní technologie. Dále je strukturován podle cílových skupin uživatelů - na žáky ZŠ a SŠ, studenty VOŠ a VŠ, učitele a pracovníky škol, rodiče, ředitele škol, vědecké a akademické pracovníky, pracovníky veřejné správy a zástupce médií. Pro usnadnění orientace mohou návštěvníci webu využít kromě nápovědy také průvodce portálem. Pro lepší porozumění některým textům na portálu edu.cz je k dispozici také slovník odborné terminologie. Za velmi přínosné pro uživatele edu.cz považuji elektronickou poradnu, ve které se tazatelé (pedagogičtí pracovníci, rodiče, žáci a studenti) ptají na různorodá témata z oblasti školství, školského zákona apod., přičemž jim odpovídají odborníci z výše uvedených institucí.⁸⁴

3.6. Další vybrané kvalitní informační zdroje k volbě povolání

Mezi velmi oblíbené pomůcky u žáků ZŠ ve výběru školy patří internetový atlas školství, který je dostupný na adrese <http://www.atlasskolstvi.cz> a obsahuje přehled škol základních, základních uměleckých, středních, jazykových, vyšších odborných a vysokých. Přehledy vycházejí každoročně také v tištěné podobě. Partnerem projektu je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, na jehož internetovém portálu http://portal.mpsv.cz/sz/local/cv_info/ips/ch_povolani lze najít dobře zpracované charakteristiky celkem 300 povolání, dělených do profesních skupin. Pro zájemce o podrobný popis jednotlivých pozic funguje elektronická kartotéka typových pozic, dostupná na <http://ktp.istp.cz/charlie/expert2/act/overvw.act>. Správa služeb zaměstnanosti MPSV vytváří rozsáhlý portál, jehož součástí tvoří zmíněná kartotéka, Integrovaný systém typových pozic, který si klade za cíl mimo jiné také

---

⁸⁴ Srov. Edu.cz, podle stavu ke dni 17.12. 2010

usnadnit profesní poradenství tím, že návštěvníkům předkládá ověřené a oficiální informace z trhu práce – požadavky zaměstnavatelů, pracovní podmínky, specifické aspekty konkrétní pracovní pozice. Za jeho nevýhodu považují, že ho například jeho gestor – MPSV – výrazněji nepropaguje. Ani spolupracující instituce na tento projekt nijak neodkazují. Jiný pohled na svět práce nabízí elektronický průvodce světem povolání - <http://www.occupationsguide.cz>, svým zpracováním se ovšem velmi podobá portálu www.infoabsolvent.cz. Za pozornost jistě stojí i web pro podporu žáků základních a středních škol - <http://www.proskoly.cz>, na kterém funguje dotazník profesní volby, vytvořený na podkladě často užívaného modelu RAISEC Johna L. Hollanda. Bohužel se případní zájemci o testování musí v rámci tohoto webu zaregistrovat a zaplatit jeho provozovateli nemalý poplatek.

Moderní komunikační prostředky ovšem skrývají určitá rizika. V souvislosti s touto problematikou např. informačně zdatní žáci a studenti mohou využívat pouze služeb elektronických portálů a návštěvu u odborníka potom nepovažují za nezbytnou. Vendel upozorňuje na to, že osobní kontakt s poradenským pracovníkem v rozhodovacím procesu žáka hraje klíčovou roli. Poradce dohlíží např. nad správným pochopením získaných informací z internetových stránek, může žáka upozornit na pochybné informace různých komerčních portálů, které obsahují mnohdy tendenční a zkreslené informace. Dále také samotné setkání může mladého člověka určitým způsobem formovat.⁸⁵

3.7. Jiné nové trendy v oblasti volby povolání

V posledních letech nabývá na významu i genderová problematika, která zasahuje podle mého názoru snad do všech oblastí lidské činnosti. Příznivé je, že se stále více těší zájmu laické i odborné veřejnosti. Díky tomu jsou přehodnocovány a odmítány mnohdy již dávno přežitě různorodé historické stereotypy o mužích a ženách, které ztěžují život běžným lidem.

---

⁸⁵ Srov. Vendel, 2008, s. 191

Považuji za velmi příhodné, že iniciátoři projektu *Prolomit vlny*, kteří usilují o změnu současného stavu trhu práce a stejné příležitosti a práva pro muže i ženy, publikovali *Příručku pro genderově citlivé výchovné poradenství*.⁸⁶ Jejím posláním je podpora *genderově nestereotypní volby povolání* u žáků ZŠ a středoškoláků. Souhlasím s tvůrci zmíněného projektu, že proces volby povolání spočívá v tom, jak o jednotlivých studijních oborech a povoláních více či méně stereotypně uvažujeme. To se pochopitelně následně promítá například i do procentuálního zastoupení mužů/žen v různých profesích. Vždyť je nesporné, že třeba školství by výrazně pomohlo větší zastoupení mužů - učitelů nebo vychovatelů. Také poradenští pracovníci by měli být více genderově citliví, aby mohli rozvíjet genderově nestereotypní rozhodování u svých klientů.⁸⁷ Na druhou stranu lze vnímat negativně, že zastánci genderových teorií proklamují své teze s určitou radikálností, což může u mnoha zainteresovaných vyvolat spíše odpor než spoluúčast. Situaci ve společnosti nelze změnit ze dne na den, ale spíše postupným, plynulým a pozvolným tempem.⁸⁸ Jen doufám, že se úsilí o rovnoprávnost nezvrhne do lidsky nepřírodných dimenzí.

---

⁸⁶ Srov. Smetáčková, 2007, s. 2

⁸⁷ Srov. Smetáčková, 2007, s. 4

⁸⁸ Viz například některé příspěvky v diskusním fóru na portálu feminismus.cz.

Shrnutí teoretické části

Zhodnotíme-li obecně vývoj kariérového poradenství a systému, tak dochází k celkovému výraznému zlepšení. Moderní poradenství není manipulováno žádnými ideologiemi, stereotypy a předsudky oproti minulosti.⁸⁹ Poradenští pracovníci a psychologové nepřebírají moc nad rozhodovacím procesem. Naopak svými aktivitami spíše podporují dotyčného žáka, studenta, aby se sám zodpovědně rozhodl pro tu kterou školu (profesi), která ho zajímá, láká a lze předpokládat, že zvládne její požadavky.⁹⁰ Nároky na poradenské pracovníky stoupají. Důležité proto je, aby jim zaměstnavatel poskytl dostatek času, potřebného ke zvládnutí nových trendů, technologií a změn.⁹¹ Hlad'o považuje úroveň a dostupnost služeb kariérového poradenství v ČR za kvalitní a srovnatelnou s evropskými.⁹² Podobně se vyjadřuje i Hloušková, která v oblasti vzdělávání a profesionalizace poradenské práce ukazuje, že v ekonomicky vyspělých zemích existují různé vzdělávací systémy (centralizované i decentralizované) a různé modely vzdělávání poradců.⁹³ Tuto rozdílnost mohou překonat mezinárodní projekty, jejichž cílem je např. jednotná vize profesionálního, kompetentního a kvalifikovaného poradenského pracovníka.⁹⁴ Sojka, který se aktivně podílel na zavádění projektu VIP-kariéra, přibližuje svou zkušenost z oblasti poradenství tak, že „*celý poradenský systém se usazuje a jeho jednotlivé komponenty se vzájemně sžívají.*“⁹⁵ K tomuto Kofroňová zdůrazňuje nutnost synchronizace celého poradenského systému tak, aby se stal komplexním, komplementárním a efektivním.⁹⁶

---

⁸⁹ Srov. Hořánková a kol., 1995, s. 14

⁹⁰ Srov. Hořánková a kol., 1995, s. 14

⁹¹ Srov. Vendel, 2008, s. 191

⁹² Srov. Hlad'o, 2007, s. 21 - 23

⁹³ Srov. Hloušková, 2004, s. 38

⁹⁴ Srov. Hloušková, 2004, s. 38

⁹⁵ Cit. Sojka, 2006, s. 31

⁹⁶ Srov. Kofroňová, 2003, s. 62

Praktická část

4. Výzkumná empirická sonda⁹⁷

4.1. Vymezení výzkumného problému

Výše uvedené informační pomůcky výrazně usnadňují práci jeho uživatelům. Jejich užívání nevyžaduje rozsáhlé počítačové znalosti. Snažil jsem se zjistit, do jaké míry využívají poradenští pracovníci tyto prostředky.

4.2. Hypotéza

Vzhledem k tomu, jak později uvádím, že jsem poměrně nesnadno sháněl respondenty, z nichž někteří dotazník vyplnili velmi neochotně a povrchně, jsem se nakonec rozhodl stanovit jen jednu hypotézu, přestože by se jich v této souvislosti nabízelo více.

H1: Nabízené oficiální prostředky IKT poradenští pracovníci nevyužívají.

Oficiálními prostředky IKT myslím autorizované webové portály, které spadají pod MŠMT.

4.3. Vymezení základního souboru

Základní soubor tvoří poradenští pracovníci, kteří se specializují na volbu povolání u žáků základních škol. Jedná se o učitele, výchovné poradce, školní psychology, poradenské pracovníky IPS ÚP.

---

⁹⁷ Metodologickou část textu jsem vypracoval podle publikace doc. J. Pelikána. Srov. Pelikán, 2004

4.4. Výzkumná metoda

Z explorativních metod jsem zvolil dotazníkovou techniku a rozhovor. Pro zajištění vyšší míry objektivity jsem se rozhodl pro strategii kvantitativně-kvalitativní výzkumné sondy.

4.4.1. Dotazník

Zkonstruovaný anonymní dotazník⁹⁸ na začátku uvádí respondenta krátkým vstupním oslovením do problematiky bez bližší instruktaže k vyplňování. Následuje část s osmi pomocnými otázkami, zaměřenými na identifikaci respondenta (vzdělání, místo působnosti, délka praxe). Dalšími šesti otázkami jsem zjišťoval technické zázemí a jeho využívání respondentem, které také může ledacos napovědět o (ne)využívání prostředků IKT. Následující dvě otázky nesou prvky inventáře. Zbývající část baterie otázek dělím do tří částí podle jednotlivých portálů. Každá část sestává ze čtyř otázek, zjišťujících znalost těchto prostředků a úroveň práce s nimi. Tyto otázky se vyznačují různou mírou volnosti. Snažil jsem se dbát na rovnoměrné zastoupení právě z hlediska míry volnosti. V rámci baterie otázek se vyskytují prakticky všechny typy otázek: uzavřené, polouzavřené a otevřené. Chtěl jsem tímto poskytnout prostor pro vyjádření. U vysokoškolsky vzdělaných a humanitně orientovaných lidí předpokládám bohatou slovní zásobu a potřebu argumentačně podložit svou odpověď. Z hlediska jazykové stránky jsem jednotlivé otázky i průvodní texty formuloval co nejsrozumitelněji a nejjednodušeji, abych usnadnil respondentům orientaci v dotazníku a příliš je nezatěžoval přemýšlením nad jednotlivými položkami.

4.4.2. Rozhovor

S poradenskými pracovníky jsem se rozhodl vést polostrukturovaný rozhovor⁹⁹ se šesti otázkami. Záměrně jsem si nepřipravil více otázek, abych poskytl prostor pro

---

⁹⁸ Vzhledem k rozsahu tvoří součást aparátu příloh jako přílohu č. 1.

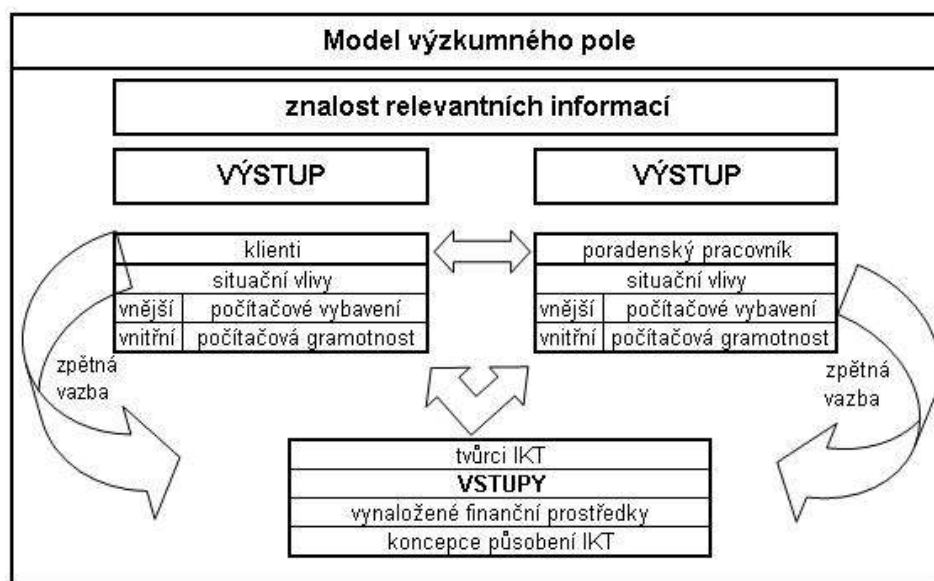
⁹⁹ Scénář rozhovoru jsem také zařadil do příloh jako přílohu č. 2.

vlastní vyjádření oslovených. Při rozhovorech s bývalými poradkyněmi a zástupci poradenských institucí jsem užil volný, nestrukturovaný rozhovor, který se vyznačuje orientačním, doplňujícím charakterem. V průběhu obou typů rozhovorů jsem dbal na příjemnou a méně formální atmosféru, některým respondentům jsem nabídl malé občerstvení. Některé rozhovory jsem si zaznamenal pomocí diktafonu. Vedl jsem také dva rozhovory telefonicky a jednotlivé odpovědi jsem přepisoval do textového editoru osobního počítače. Zvukové záznamy jsem několikrát pečlivě poslouchal a vybíral odpovědi na mnou kladené otázky. Proti této formě záznamu žádný respondent nic nenamítal. Přepis odpovědí jsem pak se všemi zúčastněnými korigoval a nechal si je autorizovat. Cílem rozhovoru je dále rozvést zkoumanou problematiku, zejména poukázat na určitá úskalí této profese.

4.5. Výzkumné pole

Na obrázku č. 3 prezentuji vlastní, zjednodušený a zúžený model výzkumného pole, ve kterém se nachází ve vzájemné interakci tři základní prvky.

Obr. č. 6 - Model výzkumného pole¹⁰⁰

¹⁰⁰ Jedná se o vlastní konstrukci.

Tvůrci IKT, poradenští pracovníci a klienti. Tvůrci IKT poskytují dvěma stranám aktualizované, zpravidla autorizované, relevantní informace o školství. A naopak klienti a poradenští pracovníci poskytují různorodou zpětnou vazbu, ať již návštěvností, připomínkami, žádostmi o konkrétní informace. Podmíněnou proměnou na straně klientů a poradenských pracovníků je informační gramotnost a počítačové vybavení. Podmíněnou proměnou u tvůrců IKT mohou být finance, životnost projektu a jeho celková koncepce atd. Z tohoto jednoduchého modelu jsem si, jak již dříve zmiňuji, zvolil k bližšímu zkoumání využívání dostupných IKT poradenskými pracovníky. Nezanedbatelnou položkou v tomto modelu je pochopitelně i vzájemná interakce mezi klientem a poradenským pracovníkem. Vzájemnost spočívá v tom, že poradenští pracovníci budou v průběhu kontaktu s klienty upozorňovat na existenci těchto prostředků a naopak klienti upozorní poradenské pracovníky na prostředky, se kterými pracují. Mezi tyto prostředky mohou patřit i oficiální informační zdroje, které představují.

5. Výzkumná zpráva – prezentace výsledků výzkumné sondy

Na základě předem jasně vymezeného souboru respondentů jsem oslovil osobně skupinu 60 poradenských pracovníků, kteří studují program celoživotního vzdělávání na katedře psychologie FF UK v Praze. Z těchto 60 lidí odpovídalo mým požadavkům 31 z nich. Těm jsem rozdál dotazníky, vysvětlil jsem jim, co po nich chci, uvedl jsem je do problematiky. Vrátilo se mi 17 dotazníků, návratnost činí 55 %, což odpovídá běžné výzkumné praxi. Já jsem ovšem předpokládal, že tito lidé budou mít větší zájem. Očekával jsem lepší součinnost. Není od věci zmínit také skutečnost, že řada z nich, když si pročetla předložený dotazník, reagovala podle mého soudu neadekvátním způsobem: „Co to je!? To neznám! Ach, jo. K čemu to je dobrý?“ Od nich jsem se vyplněného dotazníku nedočkal. Ovšem i toto, řekněme nestandardní, sdělení má pro mou výzkumnou sondu velkou vypovídající hodnotu a váhu. Na druhou stranu je příznivé, že někteří z těchto „udivených“ si ponechali alespoň screenshoty¹⁰¹ portálů.

Využil jsem zveřejněných elektronických adres 184 základních škol a 53 pedagogicko-psychologických poraden. Na tyto adresy jsem zaslal elektronickou verzi mého dotazníku. Oslovil jsem instituce v celé České republice, u kterých jsem předpokládal, že se v ní alespoň jeden pracovník věnuje kariérnímu poradenství. Pětadvacet elektronických adres nefungovalo. Návratnost dotazníků u ZŠ i PPP činí 29 ks, tedy 13,7 %. K tomuto údaji bych rád podotknul, že by mohl být mnohem vyšší. Přišly mi totiž zajímavé odpovědi od poradenských pracovníků, kteří mi v e-mailu vysvětlovali, proč odmítli spolupráci. Z rozeslaných 243 dotazníků se mi vrátilo 46, což je 18,9% návratnost.

Ředitel PPP z krajského města: „...podobných žádostí chodí k nám do poradny (mailem, ale i "osobně") poměrně hodně a možná v tom je první potíž: žádostí je

---

¹⁰¹ Screenshot – snímek obrazovky, resp. aplikace na obrazovce osobního počítače. (Srov. wikipedie, 2008) Screenshoty portálů jsem zařadil jako doplněk dotazníků. Někteří respondenti si ho ponechali, mohli se tak doma podívat na prezentované portály.

mnoho, práce ještě víc... Druhá potíž: přestože reálně nejde o rozsáhlá šetření, čtyři stránky, které předkládáte, nejsou zdaleka tak jednoduché, jak naznačujete, většina odpovědí je volných, je třeba je vypisovat a zdůvodňovat, mohou se k nim vyskytnout i dotazy. Hlavně však není jaksi příliš dobrá doba pro tyto akce - mizerně placení učitelé "stávkují" mimo jiné tím, že odmítají dělat "práci navíc" a jsou i citliví na osobní otázky."

Speciální pedagožka se soukromou praxí: „*Pane kolego, přestože plně sdílím váš zájem a výzkumné nadšení, setkala jsem se s obdobnou reakcí lidí z praxe. Výzkum vnímají jako něco odtažitého od praxe a není vůle se v této oblasti angažovat. Proto se omlouvám, že vaši výzvu nerozešlu dál. Působila jsem několik let jako okresní metodik prevence a práce s výchovnými poradci, případně školními metodiky prevence byla obdobná. Přeji hodně zdaru.*“

V konečném souhrnu ovšem zpracovávám obě emise dotazníků najednou. V souboru se vyskytlo 46 poradců, z toho 38 žen (83 %) a 8 mužů (17 %).¹⁰²

Průměrný věk oslovených činil 41,25 let. U žen 43,9 let a u mužů 38,6, přičemž nejmladším osloveným je 26 let (u žen) a 28 let (u mužů) a nejstarší ženě 59 let a nejstaršímu muži 52 let v době vyplňování dotazníku. Nejčtenější zastoupení u poradenských pracovníků a pracovníků z hlediska věku je ve skupině mezi 31. a 40. rokem a mezi 41. až 50. rokem (viz Tab. 1).

Všichni respondenti mají vysokoškolské vzdělání (nejčastěji pedagogické; jedna respondentka vystudovala makromolekulární chemii na VŠCHT) a absolvovali, resp. studují (17 z nich) patřičný povinný kvalifikační kurz poradenství. V době

---

¹⁰² Hloušková ve své empirické sondě, zaměřené výhradně na výchovné poradce, zmiňuje podobný poměr žen a mužů v této profesi. Z této sondy také vyplynulo, že nejvíce času věnují výchovní poradci profesnímu poradenství. Ovšem Hloušková to nepovažuje za prioritní činnost a navrhuje přesunout toto poradenství do rukou IPS při ÚP a případně na učitele předmětu Výchova k volbě povolání. S tímto návrhem nesouhlasím, protiargumentů se nabízí v mé práci hned několik. Více například v kapitole Diskuse. Srov. Hloušková, 1998, s. 90 - 91

konání dotazníkového šetření působilo na základních školách 33 respondentek a sedm respondentů, jeden respondent na víceletém gymnáziu, v PPP pak čtyři ženy a jedna z oslovených pracovala v IPS ÚP.

Tab. 1 - Zastoupení respondentů ve výzkumné sondě z hlediska věku

Věková hladina	26 – 30		31 – 40		41 – 50		51 a více	
Četnost	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
	4	1	9	3	18	3	7	1

[hodnoty jsou uvedeny v absolutních číslech]

Z hlediska jejich místa působnosti a zastoupení jednotlivých krajů deset z nich působí v Praze, osm ve Středočeském kraji, šest v Jihočeském kraji a čtyři v Ústeckém. Z ostatních krajů, kromě Plzeňského, se v mé sondě vyskytli po jednom až dvou pracovnících. Z Plzeňského kraje nereagoval nikdo. V průměru se oslovení věnovali poradenství 6,5 roku (ženy) a 4,5 let (muži), přičemž nejkratší dobu 1 rok uvedlo 14 z nich. Nejdéle se poradenství věnovala pracovnice PPP, a to 23 let. U mužů se dva pracovníci zabývají poradenstvím 10 let. Příznivé je, že všichni respondenti i respondentky vlastní počítač, připojený k internetu a až na dvě respondentky s ním všichni pracují denně. Pouze čtyři ženy si kupují počítačovou literaturu (z mužů žádný) a 12 respondentek a čtyři respondenti využili e-learningovou formu vzdělávání, což činí 34,8 %. Více než polovina z respondentek souhlasí s uvedeným tvrzením, že e-learning je dobrá metoda vzdělávání. Ovšem zároveň také mnohé dodávaly, že úplné nahrazení klasických školení a seminářů by bylo spíše na škodu. Podobně konotovali a ve stejném procentuálním vyjádření využívali tuto metodu i muži. Ostatní otázky zabývající se využíváním tří zmíněných portálů uvádím v tabulce č. 2. Z ní i z níže uvedených komentářů vyplývá, že poradenští pracovníci sice považují e-learning jako dobrou vzdělávací metodu, nicméně klasická školení nemohou být zcela nahrazena touto formou. Velice totiž oceňují přínos klasické interakce, ke které dochází na běžných školeních mezi školitelem a školenými a zároveň mezi školenými a školenými.

Nejpříznivěji hodnocení vyplývá pro portál infoabsolvent.cz,¹⁰³ který je svým obsahem přístupný jednak žákům a jejich rodičům, tak i samotným výchovným poradcům. Tři oslovení poukazovali na zpožděnou aktualizaci údajů na tomto portálu.

Tab. 2 - Kvantitativní vyhodnocení dotazníkového šetření

Tvrzení	Odpovědi					
	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži
	Ano		Ne		nevím	
Tvrzení č. 1.	21	2	7	3	10	3
Tvrzení č. 2.	17	3	14	5	7	0
Znalost portálů	Portál					
	vipkariéra.cz		infoabsolvent.cz		edu.cz	
Nezná.	20	5	14	5	23	4
Zná.	18	3	24	3	13	4
Klienti, kolegové znají.	17	0	23	5	6	3
Klienti, kolegové neznají.	0	7	3	1	4	4
Neví.	21	1	12	2	28	1
Doporučuje (Doporučil/a by).	20	3	23	7	17	4
Nedoporučuje (Nedoporučil/a by).	0	0	0	0	0	0
Neví (nevyjádřil/a se).	18	5	15	1	21	4

[hodnoty jsou uvedeny v absolutních číslech]

Nejméně znají portál edu.cz. Většina respondentů, kteří znali dané portály, je také aktivně svým kolegům a klientům doporučují. Ti, kteří uváděli, že se s těmito prostředky před účastí v mém dotazníkovém šetření nesetkali, mimo jiné uvedli, že je to „skvělý zdroj informací, nápadů a inspirace.“

Další odpovědi respondentů z dotazníkového šetření

¹⁰³ To také dokladuje soustavně zvyšující se návštěvnost tohoto portálu. Server ISA zaznamenal od 23. července 2007 přístupy ze 76 402 různých počítačů nebo lokálních serverů, přičemž vícenásobný přístup z konkrétního počítače je započten pouze jedenkrát od spuštění ISA. Uživatelé navštěvují ISA nejvíce v červnu a říjnu, dále v květnu a září. Průměrně systém navštěvují přibližně tři tisíce uživatelů týdně. Zdroj: Interní statistiky NÚOV.

- „Určitě to vyzkouším.“
- „Se zájmem jsem si prošel některé informace z oddílu „Analytické, přehledové a souhrnné publikace“ a „Mám problémy při studiu.“
- „Moji klienti ho dosud nevyužívají, ale určitě jim ho doporučím, rád bych ho využil také v rámci výuky občanské nauky.“
- „Budu ho mít ve svém adresáři, myslím, že v něm můžu najít odpovědi na některé otázky týkající se volby povolání.“

Odpovědi na volné otázky

Vedle statistických kvantitativních dat vypovídají mnohé odpovědi a komentáře na položené volné otázky. Vybral jsem nejzajímavější a nejčastěji se opakující od jednotlivých respondentů.

Komentáře k e-learningové metodě vzdělávání

- „E-learning uznávám pouze jako doplněk „klasického“ vzdělávání. Myslím, že pohyb ve virtuálním prostoru dává jen virtuální vzdělání.“
- „Pokud bude technicky dobře zabezpečen, to znamená, že program nebude selhávat a obsah studia budou připravovat opravdoví odborníci, pak ano.“
- „Počítačová gramotnost může být do určité míry překážkou nebo jedním z kritérií, proč volit jinou formu než e-learning, zvýšení počítačové gramotnosti by obecně mohlo zvýšit zájem o tuto metodu vzdělávání. Já jsem této metody nevyužila zatím spíše z důvodu značné časové vytíženosti v zaměstnání i v soukromí.“

Komentáře k portálu <http://vipkariera.cz>

- „Toto vzdělávání jsem absolvovala. Využívám hlavně informace i úkoly, které jsem sama zpracovávala, v předmětu pracovní činnosti, jejichž součástí je i volba povolání. Vyhovovalo mi, že jsem se mohla studiu věnovat v době, kdy jsem na to měla čas a chuť. To bylo hlavně v době letních

prázdnin. Je to udělané chytře, takže se pozná, jestli někdo otázky jen „proklíkal“, nebo jestli si na odpovědích dal opravdu záležet.“

- *„Líbí se mi možnost on-line poradny, pokud by byla přístupná všem školám.“*
- *„Potřebnou kvalifikaci (pěti semestrální postgraduální studium) mám. Jsem zahlcena konkrétními případy z praxe. Případnou teoretickou podporu najdu buď v knihách, nebo od přátel pracujících v této oblasti. V případě výjimečné studijní nabídky (výjimečně přínosné a obohacující) či změny požadavků ze strany vedení bych přistoupila na tuto formu studia. Pokud by studium bylo uznané MŠMT, jistě přináší mnohé výhody.“*
- *„Kurz jsem absolvovala již v roce 2007. Utrídila jsem si pojmy a získala lepší přehled. Byla jsem nadšena. Tato forma mi vyhovovala, protože jsem mohla volit libovolné tempo a využívala jsem možnosti pracovat večer, doma a kdykoliv jsem mohla od počítače odejít. Diskusní fórum jsem nevyužívala.“*
- *„Kurzem jsem prošla. Nenadchl mě. Pokud vděčím za dobrý základ pro kariérové poradenství, volbu povolání, tak jsem vděčna za možnost absolvování jednoletého, klasicky vedeného kurzu pod rakouskou firmou Mentor! Od té doby mohu porovnávat a zodpovědně mohu říci, že se zatím nic lepšího nevyskytlo! Vychovat pracovníka pro vedení volby povolání přes počítač nelze! Tudíž tomuto stylu dávám hodně nízké hodnocení, blížíci se k nule.“*
- *„Služby nevyužívám zejména z časového důvodu – ačkoli se to může zdát nelogické, je pro mne mnohem jednodušší a domnívám se, že i z hlediska obsahu a formy přínosnější, zúčastnit se konkrétně zaměřeného semináře či školení. Určitě to ale není špatný nápad! Domnívám se však, že cílová skupina by měla být lépe volena – např. zahrnout i pracovníky poraden, SPC apod. Většinu pedagogů ZŠ, SŠ, VOŠ tato problematika příliš nezajímá a nechávají veškerá rozhodnutí plně na svých žácích. Pracovníci poraden jsou s touto problematikou konfrontováni prakticky každodenně. Navíc plně schvalují bezplatnou formu – domnívám se, že právě toto by mohlo být velkým „lákadlem“. Rozesílání publikací k tisku je výborný nápad! Taktéž*

bych doporučila stanovit přiměřenou dobu, jež bude na studium potřeba a tu by poté měl zaměstnavatel započítávat do pracovní doby. Taktéž by bylo třeba zasílat konkrétní nabídky na jednotlivá pracoviště – o těchto možnostech mnoho pracovníků nemá ani tušení. Využila jsem on-line jazykový kurz, neboť byl podmínkou mého rozšiřujícího studia – spíše z nutnosti. Přínos vidím minimální – jediným cílem bylo splnit požadavky. Rozvoj práce na PC neshledávám jako přínos, myslím, že v tomto směru jsem poměrně dosti „vzdělaná“. A přínos výuky byl zcela minimální – naprosto minimální byla domácí příprava i jakákoli snaha zlepšit se. Opravdu hodnotím „na živo“ pořádání semináře a i vzdělávání jako rozhodně přínosnější. Myslím, že on-line metody sice mají dobrou a logicky odůvodnitelnou myšlenku, ale v praxi toto selhává – navíc u starších pedagogů bude velkým problémem právě internet a u většiny (od středního věku) i samotná práce s PC – nemyslím, že by pro ně byl kurz výzvou k překonání toho problému, ale naopak zásadní překážkou, na jejímž základě se kurzu nezúčastní.“

- *„Získala jsem ucelený přehled, veliký klad jsem viděla v možnosti pracovat ve svém volném čase, nemusela jsem nikam jezdit na přednášky.“*
- *„Občas pracuji na portálech, které jsou určeny pro mou práci výchovné poradkyně, ale na pravidelnou činnost není při plném úvazku a ještě hodinách navíc, mladý muži, čas.“*
- *„Tato metoda je skvělá, Pomohla by jí větší propagace. Určitě mi to rozšířilo obzor a konzultace s odbornými tutory byla na místě.“*
- *„Pomohlo mi to, ale jedná se o příliš volný způsob studia bez výrazné kontrolní zpětné vazby. Dobrá doplňková metoda klasických školení.“*
- *„Myslím, že je to moc, ale takových záležitostí je víc, co by se dalo dělat, uvidíte sám, není při plném vytížení příliš časového prostoru. Určitě je dobré z hlediska neustálého přehledu a aktuálnosti. Zajímavé jsou informace týkající se uplatnění absolventů na trhu práce, to je poučné. Nebo pro naši*

školu využívám např. občas problematiku dětí s poruchami vzhledem k volbě profese.“

K portálu infoabsolvent.cz

- *„Myslím si, že je to vcelku dobře zpracované. Někdy ovšem máme problémy (v závislosti na stavu počítačové techniky) s ukázkami povolání. Snažím se žákům zadávat různé úkoly na vyhledávání, aby se s portály, kde mohou najít důležité informace v této oblasti dostatečně seznámili.“*
- *„Oceňuji přehlednost a rychlost vyhledávání, jediným, ale výrazným nedostatkem je podle mého názoru okamžitá aktualizace údajů, pokud se změní např. názvy studijních oborů nebo podmínky přijímacího řízení na jednotlivých SŠ, SOU.“*
- *„Je výborný, i mí žáci ho znají a dle potřeby využívají. Myslím, že v současném zmateném světě nabízí plurální informace o nabídce pracovního trhu. Vždy ho doporučuji. Nejen naši deváťáci, ale i osmáci a sedmáci již o tom vědí, navíc máme podle našeho vlastního ŠVP od 8. ročníku nový předmět, který budu vyučovat v hodinové časové dotaci i v 9. ročníku – Úvod do světa práce – volba povolání a využíváme jej.“*
- *„Jednoduché cesty k cíli hledání, letos vylepšené oproti loňsku!“*
- *„Ano, znám ho, pracuji v něm s žáky 8. a 9. tříd. Cíleně je k tomu vedu. Někdy jsou zde zastaralé a nepřesné informace, které jsou v rozporu s webovými stránkami konkrétní SŠ. Žáci se mohou seznámit s nabídkou SŠ a jejich oborů z celé republiky, podle jejich zájmu.“*

K portálu edu.cz

- *„Portál edu.cz je dobrý pro mě z hlediska legislativy - zákonů, pokynů apod. Jsem však zvyklá navštěvovat jiné portály např. přímo MŠMT. Ke stejným informacím se dostanu z jednotlivých adres např. ministerstva, ČSI, RVP, záleží co a jak je zvyklý člověk používat, tady je to asi víc pohromadě. Moji*

klienti adresu znají, jsem zvyklá pracovat s nimi na jiných portálech (MPSV, Infoabsolvent.cz apod.).“

5.1. Analýza rozhovorů s poradenskými pracovníky

Hovořil jsem celkem se dvěma výchovnými poradkyněmi ze základních škol, jedním poradcem z víceletého gymnázia a jednou psycholožkou z PPP. Tito respondenti odpovídají výše uvedeným charakteristikám, neboť pocházejí ze stejného souboru a byli ochotni se účastnit tohoto rozhovoru. Jejich průměrný věk činil v době konání rozhovoru 38,5 let, přičemž nejmladšímu (muži) bylo 32 let a nejstarší (ženě) bylo 44 let. V té době se v průměru věnovali poradenství 4 roky.

Vyhodnocení odpovědí

Všichni se shodli v tom, že mají dobré prostorové, materiální i technické zázemí. S počítačem pracují často, považují ho za nezbytnou součást svého života. Všichni znali alespoň jeden portál a aktivně s ním pracují. Lze konstatovat, že dostatečně využívají dostupné prostředky IKT. Jedna výchovná poradkyně ze ZŠ navrhovala počítačové školení, při kterém by se řešily individuální potřeby posluchačů tohoto kurzu. Uvedla také, že by bylo vhodnější, aby se kurz konal například jednou týdně asi 60 minut a probíraly by se aktuální potřeby a problémy.

Pro zajímavost bych uvedl doplňující tvrzení, která vyplynula během rozhovorů:

Výchovná poradkyně ze ZŠ: *„Horší se situace, děti a jejich rodiče mají neadekvátní ambice. Já se je snažím alespoň trochu regulovat, ale mnozí si to nenechají vymluvit a pak se diví.“*

Psycholožka z PPP: *„Profesní poradenství je u nás nadstandardní služba, i když si myslím, že by měla být jako základní.“*

Výchovná poradkyně ze ZŠ: *„Snažím se sama získávat informace z oblasti výchovného poradenství, z vlastní zkušenosti mohu říct, že někteří kolegové se potýkají s určitou informační neobratností. Vedení mi vytvořilo skvělé podmínky.“*

5.2. Testování hypotézy

Na stanovenou hypotézu lze odpovědět, že poradenští pracovníci v rámci časových možností a vlastní potřeby prostředky IKT využívají. Tato hypotéza se nepotvrdila.

5.3. Další zjištění výzkumné sondy

Z uskutečněného šetření vyplynula další zajímavá zjištění. Podle uvedených komentářů a ze dvou uskutečněných rozhovorů plyne, že poradenští pracovníci jsou neúměrně přetěžováni.

Výchovná poradkyně: *„Vím o tom, že kolegyně z oboru, které učí například 22 hodin týdně a vedle toho se věnují výchovnému poradenství, nemohou poskytovat, ne vlastní vinou, kvalitní péči.“*

Pracovnice PPP: *„Jsem hodně vytížená prací, časově mám napjatý harmonogram. I když jsem si snížila úvazek, tak povinností mi neubýlo.“*

Velmi mě překvapilo, že na tento stav – přetěžování poradenských pracovníků - upozorňovala již více než před 20 lety Klímová. Předpokládal jsem totiž, že v tehdejší školské personální obsazení spíše nadhodnocené a vedoucí představitelé jednotlivých institucí se výrazněji rozpočtem a hospodařením nezabývali. Klímová dokonce uvádí, že se již tehdy výchovní poradci museli zabývat pracovními úkoly, které jim zadával ředitel nebo pracovníci jiné školské instituce, ovšem s jejich prvotním posláním a zaměřením nijak nesouvisely, což se

bohužel promítalo do kvality a rozsahu jimi poskytované péče.¹⁰⁴ Tento stav trvá dosud, přestože je na toto soustavně poukazováno.¹⁰⁵

Aniž by se o tom dotazovaní zmínili, mohl bych dále uvést například jejich nedostatečné mzdové ohodnocení, společenskou pozici a prestiž.¹⁰⁶ Naše školství trápí jistě i více problémů. Důležité ovšem je se jim postavit a řešit je adekvátním způsobem. La Sala navrhuje řešit popsanou situaci snížením úvazku nebo ještě lépe, aby výchovní poradci vyučovali co nejméně a věnovali se výhradně svému poradenství.¹⁰⁷

5.4. Rozhovory s pamětnicemi – bývalými poradkyněmi

Oslovil jsem i několik žen, které se věnovaly mimo jiné také profesnímu poradenství v době před rokem 1989.¹⁰⁸ Vybrané důležité části rozhovorů podle mého názoru dobře dokreslují dobové aspekty problematiky poradenství pro volbu povolání, resp. samotného procesu volby povolání. Doplnují a dokladují také souhrny, které uvádím v teoretické části mé diplomové práce (například politický vliv na poradenství, prosazování učebních oborů před vyšším vzděláním apod.).

Hovořil jsem s paní Milenou Kotlářovou,¹⁰⁹ která mi vyprávěla o vlastní kruté zkušenosti s tím, jak jí komunisté bránili ve studiu. Líčila mi otřesné a tragikomické způsoby manipulace žáků při volbě povolání a střední školy.

---

¹⁰⁴ Cit. Klímová, 1987, s. 179

¹⁰⁵ Viz například Berný, 2003 nebo La Sala, 2006

¹⁰⁶ Srov. Kořa, 2007, s. 154 - 156

¹⁰⁷ Srov. La Sala, 2006, s. 7

¹⁰⁸ Dvě ženy, které před odchodem do penze vedly jednu pražskou základní školu (jedna jako ředitelka, druhá jako její zástupkyně), mi přislíbily účast v tomto šetření. Nejprve se o své práci klidně rozpovídaly. Když jsem ale blíže představil svůj záměr a okruh otázek, které se například týkaly psaní posudků na žáky atd., odmítly se dále tyto dámy se mnou bavit s tím, že si již pro svůj věk nic nepamatují a vše zapomněly.

¹⁰⁹ Milena Kotlářová, narozena 1939, dcera významného českého knihkupce Otty Mužíčka (viz například Markvart, 2001, s. 1 - 4), vystudovala Pedagogické gymnázium pro vzdělání učitelů národních škol a Pedagogický institut v Ústí nad Labem. Vyučovala na základních školách na různých místech v severních a středních Čechách.

Paní Kotlářová, jaké byly u Vás tehdy možnosti vyššího školního vzdělání po ukončení povinné školní docházky základní školy?

„Byla jsem si vědoma, že v malém městě, kde se lidé tehdy příliš dobře znali, nepůjde vše hladce. Spoléhala jsem na prospěch, slušné chování, ale dcera bývalého obchodníka – knihkupce, mé nečlenství a ignorace Pionýrské organizace SSM, návštěva výuky hodin náboženství, to vše stranický výbor školy neunesl. K tomu zamítavý posudek uličního výboru, což byla hlavní kritéria, zda žákovi budou umožněny přijímací zkoušky na vybranou školu, nebo rovnou žadatele zatratit. Pochopitelně, že jsem neměla šanci. Ředitel místního gymnázia se vyjádřil, že mu nepřekročím práh školy. I když v té době, v malém městě v severních Čechách, nebyl velký zájem o studia. Spolužáci spíše podlehli náboru při exkurzích do průmyslových závodů, nabídce výhod pracovních záloh, mnohé zlákaly hornické uniformy, strava a internát gratis, prezentace „ve velkém stylu“ s párky, hořčicí a hudbou... Já jsem horník, kdo je víc. I mnohdy přítomnost „vládných“ vládních činitelů. Holky šly prodávat za pult, nebo do „světa módy“ – přišívat límečky a rukávy ke košilím v Panaru.¹¹⁰“

Jak jste se uplatnila v praxi?

(...)„Putovala jsem po vzdálených nejzapadlejších vesnických školách, malotřídkách až do města Sokolova, kam dostávali umístěnky kantoři – delikventi a politicky nespolehliví. Umístěnky byly závazné, vydávané školským odborem dle vlastního rozhodnutí, bez možnosti nesouhlasu, odvolání nebo nenastoupení do určené školy, což bylo i postižitelné. Socialismus se zdál být některá časová údobí mírnější, zřejmě podle soudruhů, kteří ho momentálně drželi v rukou. Právě v této fázi, zdánlivého zmírnění, jsem se konečně dočkala umístění na venkovskou devítiletku poblíž domova a vzpomínám si, jak probíhalo jednání, přijetí, resp. vůbec zájem dětí o další studium po ukončení deváté třídy.

---

¹¹⁰ Panar – bývalý národní podnik, textilní továrna a velkoobchod s textilním zbožím

Jak tehdy probíhal proces kariérního poradenství?

Aby děti toužily po studiích a chtěly být inteligencí národa – „to se nenosilo“. Preferovaly se ve velkém dělnické profese, vždyť i učebnice, literatura – tehdejší, filmy měly výhradně náplň z prostředí závodů, polí, kravínů, traktorových stanic, šroubáren, dolů. Budovatelské písně a široké ruské lány s kombajny a gigantické fabriky na plakátech děti „dobře“ směřovaly. Proč být vzdělaný a učit se na studiích? Nakonec se dalo i vzdělání odpustit po pár letech práce tam, kde bylo předepsané a titul udělit, kde byl pro soudruha důležitý. Titul Inženýři BM – bez maturity. Na rodičovských sdruženích nemělo ani cenu rodiče přesvědčovat o schopnostech některých žáků, kteří byli skutečně nadaní a studium by pro ně bylo vhodné. Psychologické testy, pohovory – o těch se v té době ani nevědělo. Rozpravy o budoucím povolání dětí (vycházejících základní školu) mezi rodiči a kantory probíhaly poměrně snadno a rychle. Rodiče potřebovali, aby děti co nejdříve pomáhaly doma a přispívaly finančně celé rodině. Prioritou na venkově bylo umístění dětí do JZD nebo do státní traktorové stanice. Dívky pracovaly jako pomocnice v jídelně nebo prodavačky v konzumu, eventuálně vyučení v blízkém drážním depu a cukrovaru s dojížděním do práce a domů. Bylo mně chytrých a nadaných holek a kluků mnohdy líto. Zfanatizovaní rudým šátkem a později modrou košilí se znakem svazu mládeže, oslavami, hlavně prvomájovými. Kolektivní brigády, družby, estrády, veselice – to byly kulturní socialistické hodnoty, které děti obdivovaly v průběhu školní docházky i později je formovaly.“¹¹¹

Mohla jste se účastnit školení, seminářů nebo nějakého dalšího vzdělávání, které postihovalo problematiku volby povolání, školy?

„Ne.“

Měla jste k dispozici nějaké informační materiály o nabízených studijních oborech?

---

¹¹¹ Přepis vyprávění paní Mileny Kotlářové považuji za natolik zajímavý a poutavý, že jsem ho v nezkrácené podobě zařadil do aparátu příloh jako přílohu č. 3.

„Ano, v omezeném množství.“

Hovořil jsem také se dvěma psycholožkami, které pracovaly v pražské pedagogicko-psychologické poradně pod vedením respektovaného psychologa dr. Vladimíra Hrabala. Ptal jsem se jich na tehdejší stav poradenství a na případné vnější politické vlivy na jejich práci.

PhDr. Hana Rajdlová:¹¹² „*Výkon tohoto povolání byl náročný právě v kontextu té doby a režimu. Na naši práci působily zejména politické tlaky, například abychom se věnovali náboru uchazečů na vojenské školy. KSČ se snažila kontrolovat některé pracovníky poradny. Díky dr. Hrabalovi jsme byli ovšem chráněni, naše poradna byla takřka apolitická. Hrabal své zaměstnance dokázal zaštitit. (...) Snažila jsem se, aby zprávy z vyšetření byly spíše optimisticky laděné. Hledala jsem to, v čem dané dítě vynikalo. Obávala jsem se, abych nenapsala něco, co by to dítě mohlo poškodit. Pokud zprávy ze školy vyznívaly neoprávněně nepříznivě pro dítě, jeho rodiče mě mnohdy prosili o zpracování zprávy. Tu učitelé považovali za neutrální a opírali se o ni. Ojediněle jsme se setkali i s pedagogickým nepochopením vůči dítěti. Dítě jsme vzali do péče, i když bylo nějak problematické, snažili jsme se, aby nebylo zbytečně negativně proskřibované. Intervenovali jsme v zájmu dítěte a v zájmu přizpůsobení výchovných prostředků školy jeho mentalitě a jeho osobnosti.*“

PhDr. Drahomíra Syrůčková:¹¹³ „*Poradna neměla dostatečné prostorové podmínky, proto se část práce vykonávala ve školách, většinou v kabinetě výchovných*

---

¹¹² PhDr. Hana Rajdlová, vystudovala FF UK – češtinu a ruštinu, úspěšně složila rigorózní zkoušku z poradenství. V šedesátých letech pracovala jako ředitelka dnešního Gymnázia Na Vítězné pláni. Do (krajské) Pedagogicko-psychologické poradny školského odboru Národního výboru hlavního města Prahy v Týnské ulici v Praze nastoupila po normalizačních čistkách v roce 1970 a pracovala zde až do roku 1993, kdy odešla do penze.

¹¹³ PhDr. Drahomíra Syrůčková, složila rigorózní zkoušku na katedře psychologie FF UK, kde také působila. Pracovala v téže poradně jako dr. Rajdlová v letech 1976 – 1993. Poté se již jako rehabilitovaná vrátila jako externistka na částečný úvazek na katedru psychologie do oddělení pedagogické psychologie, které tehdy vedla PhDr. Ilona Gillernová, CSc.

poradců, poradkyň a v době žákovy výuky. Ukázalo se, že to není jenom řešení z nouze. Umožňovalo to bližší kontakt s výchovným poradcem, vyučujícími i vedením školy. Umožňovalo nám to také účastnit se vyučovacích hodin, školních akcí a pružný styk se studenty. Celkově to považuji za přínosné, byli jsme si tehdy oboustranně snadno dosažitelní. S výchovnými poradci se nám tehdy dobře spolupracovalo. Byla jsem pověřena metodickým vedením výchovných poradců. Výchovní poradci vykonávali svou práci se zájmem, vzájemně dobře spolupracovali.“

Naskytla se mi příležitost hovořit s bývalou klinickou psycholožkou, která pracovala v poradnách zřizovaných přímo v průmyslových podnicích. Položil jsem jí tytéž otázky jako výše uvedeným dvěma poradkyním.

PhDr. Jindřiška Fibrychová:¹¹⁴ „V roce 1971-72 jsem krátce pracovala v Psychologické poradně v n. p. Moravan v Otrokovicích. Vedoucím byl PhDr. Josef Šulc, absolvent brněnské fakulty a tím i do jisté míry nositel tradic brněnské školy. Vycházel z prací dr. Chmelaře a Bárty. Měl zpracované soubory psychofyziologických technik a vytvořil celé baterie zkoušek, které obsahovaly testy intelektové, testy na senzomotorické dovednosti, osobnostní testy a zkoušky pozornosti, barvocitu. Na základě přebraných, pravděpodobně od Chmelaře a jeho kolegů, zpracovaných výsledků těchto testů a vlastních zpracovaných materiálů měl dr. Šulc vytvořeny profily jednotlivých profesí. Uchazeči o učební obory v Moravanu prošli vyšetřením, které trvalo až 6 hodin a jejich výsledky byly porovnávány s danými profily. A dle toho pak byl uchazeč směřován na příslušný obor. Tato vyšetření však měla pouze hlas poradní. V případě nesouhlasu rodičů či uchazeče byl adept zařazen do jiného oboru anebo do učiliště nenastoupil. Po 1. ročníku se dělalo kontrolní vyšetření a porovnávalo se s výsledky ve výuce.

---

¹¹⁴ PhDr. Jindřiška Fibrychová, ročník 1943, vystudovala jednooborovou psychologii na tehdejší Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Později se specializovala na klinickou psychologii. V průběhu života se věnovala poradenství ve strojírenských podnicích Moravan, n.p. a ČKD.

Domnívám se, že tato práce byla kvalitní. V té době jsem se nesetkala s nějakým tlakem ze strany vedení podniku či ze škol. Ale byla jsem tam krátce a byla to doba, kdy opadávala euforie z 68. roku.“

Tato výpověď vyznívá ještě poměrně příznivě. Poněkud horší situace panovala v jiném strojírenském podniku...

„Mezi roky 1983 až 1990 jsem pracovala jako psycholog na psychiatrickém oddělení ČKD Praha. A tam jsem se setkávala spíše s chlapci, kteří se vyučili anebo učili se v ČKD. Ti po vyučení anebo asi hned při nástupu do učení podepsali smlouvu, že odpracují 5 let v ČKD. V případě, že by to nedodrželi, tak by rodiče museli zaplatit náklady vyučení. Tady neexistoval žádný výběr vhodnosti či nevhodnosti učebního oboru. Až v průběhu učení zjistili, že je obor nebaví, nejde jim, a pro mnohé z nich bylo hrůzou samotné prostředí ve fabrice. Východisko neviděli a tak my jsme se s nimi setkávali v ordinaci. U mnohých to byl tlak z několika stran: zoufalí rodiče, kteří by neměli na zaplacení nákladů za vyučení, tlak ze strany učitelů a mistrů, nároky oboru a kolikrát až zoufalé pracovní prostředí. U nás byli s potížemi neurotickými - poruchy spánku i pomočování, zadržávání, fobie atp. U některých se podařilo vyvázat je ze smlouvy, ale snadné to nebylo. U mnohých by bylo asi dobré, kdyby před upsáním absolvovali vyšetření vhodnosti či nevhodnosti učebního oboru k jejich daným vlastnostem a schopnostem. Vliv prostředí nebývá mnohdy tak formující, aby překonal vrozené rysy.“

Běžně dříve i v dnešní době tvořil a tvoří nedílnou součást větších podniků a firem tzv. závodní lékař, ovšem zvláště na mě působí skutečnost, že strojírenský podnik měl vlastní psychiatrické oddělení, které zachytávalo selhávající jedince a po základním vyšetření a případné léčbě je posílalo zpět do učebního procesu.

6. Vlastní návrh jednoduchého možného řešení

V souvislosti s výsledky mého šetření navrhuji, aby například samotné MŠMT podporovalo počítačová školení, která by vedla ke zvýšení informační a počítačové gramotnosti věkově a profesně starších poradenských pracovníků. Mimo jiné i vzhledem k výši finančních investic, které stát do rozvoje prostředků IKT vkládá, se to rozhodně vyplatí, zvýší se tak jednoznačně jejich využívání. Školit poradenské pracovníky mohou učitelé, kteří vyučují na škole informatiku, což například také doporučuje i *Škola pro 21. století* a výrazně by se tím ušetřily finanční prostředky oproti tomu, pokud by školy využívaly služeb komerčních vzdělávacích firem. Níže uvádím syllabus kurzu, který relativně odpovídá požadavkům této specifické skupině. Při sestavování tohoto syllabu jsem vycházel jednoznačně z vlastní lektorské praxe a mohu prohlásit, že dobře pedagogicky vedené a vhodně strukturované školení, které bere v úvahu velké vytížení těchto pracovníků, by mohlo napomoci ke zvýšení jejich počítačové gramotnosti a tím i využívání dostupných prostředků IKT. Vstupním předpokladem je alespoň základní uživatelská počítačová gramotnost a vlastní počítač s internetovým připojením, což v dnešní době je již naprostý standard. Z mé sondy také vyplynulo, že většina oslovených pracovníků základní práci s počítačem zvládá.

Syllabus počítačového kurzu pro poradenské pracovníky

Doporučené členění kurzu: 10 lekcí po 90 minutách nejlépe v jednom týdnu, a to např. dopoledne a odpoledne po jedné lekci.

Cíle kurzu: Absolventi kurzu zvládnou samostatně pracovat s počítačem, který je připojený k internetu. Zvládnou vyhledat různé elektronické informace, které následně dokáží zpracovat v textovém nebo tabulkovém editoru a poslat je prostřednictvím elektronické pošty nebo je uložit na interní nebo externí datové úložiště. Budou znát moderní prostředky IKT zaměřené na poradenství a školství.

Okruhy kurzu:

- Orientace v základních hardwarových komponentech počítače – stručný výklad jejich funkcí a významu (procesor, operační paměť, harddisk, chlazení, motherboard, grafická karta, zvuková karta atd.).
- Programové vybavení počítače a jeho význam. Specifika operačního systému Windows (XP, Vista, 7) (nebo i Macintosh), představení tzv. *kancelářských* programových *balíků* MS Office 2007 a Openoffice.org 3.1, důležitost přítomnosti antivirového programu v počítači a zajištění jeho průběžného aktualizování, komprimování dat pomocí zipovacích programů atd.
- MS Word (Writer, WordPad)- formátování textu, panely nástrojů, nápověda.
- MS Excel (Calc) – práce s daty: řazení, filtrování, formátování, příprava k tisku.
- Uspořádání dat v PC a práce s nimi na úložných médiích (složka *Dokumenty*, flash disc, externí harddisk, virtuální úložiště dat).
- Internet: představení prohlížečů (Internet Explorer 8, Firefox 3.5.1., Opera 10, Safari 4, portály, vyhledávač, webová adresa, oblíbené položky).
- Elektronická pošta, její funkce a rizika (e-mail, spam, hoax). Pravidla psaní e-mailu, přeposílání e-mailu, využívání e-mailové (skryté) kopie, hromadné rozesílání informací ve skryté kopii.
- Využívání internetu k získávání informací, jejich zpracování.
- Seznámení s portály: msmt.cz, <http://www.nuov.cz/centrum-karieroveho-poradenstvi>, uiv.cz, rvp.cz, ippp.cz, vuppraha.cz, vipkariera.cz, infoabsolvent.cz, edu.cz a jejich funkcemi a možnostmi.
- **Procvičování** získaných znalostí a dovedností s přihlédnutím k individuálním potřebám účastníků.

Domnívám se, že přínosem pro poradenské pracovníky by mohlo být to, že budou informačně gramotní, zvládnou základní uživatelskou práci s počítačem, přičemž tuto znalost mohou uplatnit a využívat i v soukromém životě. Žáci je budou také více respektovat a považovat za autoritu, pokud nebudou počítač a moderní techniku odmítat. Domnívám se také, že by někteří poradenští pracovníci v případě zájmu mohli využít certifikaci podle konceptu ECDL, který je v současné době hojně využíván např. ve státní správě.¹¹⁵ Jakýmsi impulzem pro absolvování tohoto testování pro poradenské pracovníky může znamenat fakt, že tento certifikát je všeobecně uznávaný v rámci států EU, zvyšuje jejich konkurenceschopnost při změně zaměstnání a hledání nového pracovního místa.

Toto řešení jsem konzultoval s Ing. Milanem Hausnerem, odborníkem na zavádění IKT do škol a ten se k mému návrhu vyjádřil takto: *„S navrhovaným školením v zásadě souhlasím. Důležitá je ovšem motivace, aby ti učitelé věděli význam toho školení. Ten koncept ECDL asi velký význam ve školství podle mě nemá. Navíc veřejnost nevytváří dosud takový tlak na učitele, který by je donutil se nechat testovat. A také si myslím, že ECDL moc s uživatelskou praxí nesouvisí, učitelé a pedagogičtí pracovníci jsou dost specifická skupina. Počítač pro ně není jen administrativním prostředkem, měl by být i výukovým nástrojem.“*

---

¹¹⁵ Viz blíže Koncept ECDL dostupný na adrese www.ecdl.cz.

Diskuse

Přestože se mi stanovená hypotéza nepotvrdila, existuje část poradenských pracovníků, kterým činí velké potíže využívat dostupné prostředky IKT.

Mimo jiné toto konstatuji na základě rozhovoru s pracovnící, která organizuje kurzy celoživotního vzdělávání pro výchovné poradce.

Myslíte si, že poradenští pracovníci využívají nabízené a dostupné oficiální informační portály, které jim výrazně usnadní práci?

„Nevím o tom, jakým způsobem si hledají informace, ale ze zkušenosti vycházím z toho, že vzhledem k tomu, že se často jedná o lidi dříve narozené, myslím, že ti hledají informace tak, že se k nim dostanou poštou na letácích, v odborných časopisech (Učitelské noviny apod.) nebo dostanou servis informací z ředitelských rad a podobně. Myslím, že málokoho napadne jít na informační portál.“

Co by napomohlo tomu, aby poradenští pracovníci se více vzdělávali v počítačové oblasti?

„Dle mého mínění není třeba se široce vzdělávat, stačí, kdyby měli k dispozici několik adres, které je navedou k cíli, eventuálně informační materiál.“

Komentář k rozhovoru:

Z tohoto rozhovoru vyplývá, že poradenští pracovníci upřednostňují distribuci informací klasickou cestou (poštou). S přihlédnutím k poslední odpovědi oslovené pracovnice a ve vztahu k všeobecnému povědomí o existenci portálu edu.cz navrhuji rozesílat informace o portálu edu.cz právě formou tištěných letáků vedoucím pracovníkům škol, případně přímo poradenským pracovníkům.

Část prezentovaných výsledků v této kapitole jsem tlumočil pracovníkům NÚOV, kteří přímo zodpovídají za projekt kariérního poradenství. Položil jsem jim několik otázek, z nichž některé zde uvádím, což podle mého názoru také velmi dobře dokresluje zkoumanou problematiku.

Myslíte si, že existencí různorodých poradenských institucí (IPS ÚP, Zákaznické centrum ÚIV, Centrum kariérového poradenství NÚOV, PPP) dochází k dublování funkcí?

Ivana Eliášková: *„To vůbec ne. Každá instituce nabízí trochu jiné služby, všechny samozřejmě vedou ke stejnému cíli. Považuji za dobré, že si žák, rodič nebo jakýkoli uchazeč o vzdělávání může vybrat. Primární postavení má ovšem výchovné poradenství ve školách, které u nás má dlouholetou tradici. Pokud má ale žák zájem konzultovat svůj problém jinde, může se obrátit na mimoškolní poradenské pracoviště. V tomto směru jako první zareagovalo po roce 89 MPSV a iniciovalo vznik IPS při úřadech práce. Pokud jde o PPP, mají specifickou roli a pracují především s dětmi s vývojovými poruchami učení, poruchami chování apod. Naše instituce se kariérovým poradenstvím zabývá už od revoluce, např. jsme vydávali publikace zaměřené na volbu povolání s širokou škálou informací, od roku 2000 funguje poradenské pracoviště Centrum kariérového poradenství a před dvěma lety jsme zprovoznili informační systém www.infoabsolvent.cz, který přináší veškeré kariérové informace jak pro konkrétní uchazeče o studium, tak pro odbornou veřejnost.“*

Jak je možné podle Vás zlepšit využívání internetových informačních zdrojů poradenskými pracovníky ve školách?

Ivana Eliášková: *„Tahle oblast má svůj vývoj, ale situace se již výrazně zlepšila. Ještě před časem byla vybavenost škol informačními technologiemi velmi špatná. Obávám se ale, že svoji roli sehrával i věk pedagogických pracovníků a neopodstatněný respekt k počítačům a internetu. Podobně to bylo s mobilními telefony. Také je raketovým způsobem začala ovládat nejdříve mládež a teprve*

později je přijali i starší. My poměrně úzce komunikujeme s výchovnými poradci a vnímám zlepšení zejména v poslední době. Samozřejmě, pokud požádají o informaci a preferují papírovou podobu, vyhovíme. Nesmíme také zapomínat na to, že ti lidé učí třeba 8 hodin, musí se věnovat přípravě, vzdělávání, mimoškolním aktivitám žáků a často nemají čas ani příležitost vyhledávat ještě na počítači nějaké informace.”

Jak reagují poradenská pracovníci na e-learningovou formu vzdělávání?

Marek Velas: *„Zpočátku na to nahlíželi s jistými obavami, uváděli, že je to neznámé, neosobní. Poté, co zjistili, že v modulech jsou pro ně významné informace a že se v tomto prostředí snadno zorientují a mohou si sami řídit svůj studijní plán, tak je to vtáhlo a rychle se naučili se systémem pracovat. Souhlasím, že se situace v tomto směru zlepšuje.“*

Marek Velas: *„Mladí lidé naše služby běžně využívají. Samozřejmě je to individuální. Platí ovšem obecně, že se k poradcům informace o našich službách dostanou. Jakou pozornost jim věnují, je jiná věc. Důležité je, aby pochopili, že se jedná o stabilní, neměnnou záležitost. Z posledních let asi 1/3 lidí je aktivně zapojena do e-learningového programu, 1/3 se občas ozývá a zbytek nereaguje na naši nabídku. Každopádně se situace v oblasti informační gramotnosti poradenských pracovníků za poslední 4 roky zlepšuje. Před 4 roky by si většina lidí nebyla schopna stáhnout video a dneska jsme na portál zařadili větší množství dat, protože je i rychlejší a lepší internetové připojení na školách. Lidé si na to více zvykli.“*

Jak je možné propagovat informační a e-learningové portály?

„My se prezentaci našich služeb věnujeme poměrně hodně, a to všemi možnými prostředky. Především na začátku to bylo potřeba. Jednou z cest může být i to, že děti a rodiče budou tyto informační zdroje sami nabízet učitelům a poradcům.“

Projekt portálu edu.cz se realizuje od roku 2005. Od té doby ÚIV pověřené realizací tohoto projektu investovalo do výstavby a provozu portálu částku převyšující 35 000 000 Kč¹¹⁶. Vzhledem k dlouhotrvající politické nestabilitě a střídání ministrů školství dochází k určitému přenášení této nejistoty na přímo řízené organizace MŠMT. Rozhodnutí rezortu se mění právě se zmiňovaným střídáním ministrů. I přes ministrem Liškou proklamovanou podporu IKT od listopadu 2008, ministerstvo nemá zájem o další rozvoj tohoto portálu. Nesporný potenciál, který v sobě tento virtuální prostor skrývá, zřejmě zůstane nevyužit. MŠMT již vyhlásilo výběrové řízení na vyprojektování nového portálu.¹¹⁷ Toto rozhodnutí považuji za nehorázné plýtvání financemi, kterých se právě v rezortu školství tolik nedostává.

V této souvislosti jsem oslovil Ing. Pavlu Křižíkovou, ředitelku Divize informací a služeb ÚIV a zeptal jsem se jí na pozici portálu edu.cz v rámci budovaného systému IKT a na poměrně malé povědomí cílové skupiny, na kterou je projekt zaměřen: *„Řada kolegů, kteří se na projektu edu.cz podíleli, už zde nepracuje. Trvalá nejistota dalšího vývoje portálu edu.cz je demotivující. Portál funguje, ale organizace, které měly spolupracovat, většinou nedodávají potřebná data, protože ani nevědí, zda je mají dodávat.“*

„Cílem tohoto portálu bylo a je zastřešovat celé české školství a poskytovat garantované informace pedagogické i širší veřejnosti, být rezortním portálem. Jedná se o robustní portálovou technologii, která by umožňovala původní záměr ministerstva naplnit.“

Je připraven k dalšímu rozvoji funkcionalit, např. k realizaci elektronické podoby přijímacího řízení na střední školy v celé ČR. Jak bývalá ministryně Kuchtová, tak

---

¹¹⁶ Částka zahrnuje veškeré související náklady. Zdroj: interní materiály ÚIV, Divize informací a služeb.

¹¹⁷ Viz blíže *Výzva k podání nabídky na veřejnou zakázku malého rozsahu "Zpracování dokumentace projektu Školský portál"*. Zveřejněná dne 1. prosince 2008 a dostupná na <http://www.msmt.cz/ministerstvo/vyzva-k-podani-nabidky-na-verejnou-zakazku-maleho-rozsahu-42>.

i ministr Liška ale opakovaně uvažují o zrušení tohoto portálu, což je vzhledem k vynaloženému úsilí našich zaměstnanců i finančních prostředků nevhodné.¹¹⁸

Mimo informační funkce portál už v současnosti plní některé další funkce potřebné pro rezort, například sběr dat pro monitoring postojů ředitelů škol k aktuálním tématům ve školství (modul Rychlá šetření), nebo hromadné rozesílání korespondence všem nebo vybraným skupinám škol. V případě některých modulů však byla dodavatelem portálového řešení dodána pouze základní funkcionalita.

Vzhledem k nejasné budoucnosti portálu nejsou prostředky na další rozvoj, tedy ani dokončení připravených funkcionalit. Tak musí při hromadném rozesílání korespondence do procesu vstupovat dodavatelská firma, které se musí zaplatit, ačkoliv by bylo hospodárnější daný modul dokončit.“

I přes výše uvedené nepříznivé informace, návštěvnost tohoto portálu každým měsícem stoupá. Průměrný počet návštěvníků v roce 2007 činil 33 217, v roce 2008 41 648 a v lednu 2009 dosáhla návštěvnost hodnoty 77 562 jednotlivých přístupů.¹¹⁹

---

¹¹⁸ Tento rozhovor jsem vedl v době, kdy ještě úřadoval ministr Mgr. Ondřej Liška.

¹¹⁹ Zdroj: interní statistiky ÚIV, Divize informací a služeb, 2009.

Shrnutí praktické části

Praktickou část bych uzavřel nadčasovou tezí prof. Skalkové, která trefně vystihuje podstatu inovací ve školství: „*Předpoklad, že se učitel¹²⁰ seznámí s novými principy a následně je bude prostě realizovat, je značným zjednodušením. Ve skutečnosti inovační řešení představuje velmi komplexní a náročnou činnost, která zahrnuje poznávací, rozhodovací, hodnotící procesy, jež se vzájemně proplétají a ovlivňují.*“¹²¹

Z výzkumné sondy vyplynulo, že nové technologické pomůcky a prostředky si pomalu nacházejí cestu ke svým uživatelům i ve školství. Za nejzávažnější zjištění považuji rozporuplný přístup MŠMT k portálu edu.cz, jehož budoucnost je velmi nejistá. Můžeme jen doufat, že se názor ministerských úředníků změní a současný portál edu.cz zůstane zachován a nadále rozvíjen. Jeho zrušení lze považovat za nehorázné plýtvání státními peněžními prostředky a v neposlední řadě také energií a prací samotných zaměstnanců ÚIV.

Na základě provedeného šetření se domnívám, že by poradenský systém zcela jistě zasluhoval mnohem výraznější změny, než kterou navrhuji v této diplomové práci. Každopádně navrhovaný počítačový kurz vede ke zkvalitnění poskytovaných poradenských služeb. Těmi většími úpravami, po kterých dotyční dlouhodobě marně volají, myslím například snížení pracovního vytížení pracovníků školství, lepší platové ohodnocení. Ovšem to je spíše otázka celospolečenských priorit a politických zájmů. Smutně působí fakt, že se třeba o platovém ohodnocení pedagogů obecně hovoří velmi dlouho, jednotlivé vlády si tento problém pouze přehazují a případně ho řeší spíše drobnými úpravami o míru inflace, než průběžným navyšováním.

---

¹²⁰ V tomto případě lze tuto tezi použít podle mého názoru i na poradenské pracovníky, kteří mnohdy vykonávali nebo vykonávají učitelské povolání.

¹²¹ Cit. Skalková, 1995, s. 61

Závěr

Poradenský systém se po roce 1918 v ČSR vyvíjel zpočátku velmi slibně. Tehdejší odborníci si uvědomovali silnou vazbu správně zvolené studijní dráhy a profese a výkonnosti ekonomiky. Při studiu pramenů mě také velmi potěšilo, že se tato problematika projednávala i na jedné z prvních schůzí tehdejšího Národního shromáždění. Nadějný rozkvět celého Československa a tedy i poradenského systému překazila 2. světová válka a po ní změna politického zřízení. Až o několik desetiletí později se k němu obrátila náležitá odborná pozornost. Po roce 1989 byl budován poradenský systém zcela nově, neboť se musel přizpůsobit novým ekonomickým podmínkám. Těm se pochopitelně museli a musí přizpůsobovat všichni, kteří se účastní procesu volby povolání – děti a jejich rodiče na straně jedné a poradenští pracovníci, učitelé atd. na straně druhé. Česká republika je podle mého názoru na dobré cestě. Poradenský systém a poradenství pro volbu povolání tvoří nedílnou institucionální součást školské soustavy. Úzce navazuje na vytyčené vzdělávací cíle, společenské tendence a trendy. Reflektuje intenzivně celkový ekonomický vývoj, stav na trhu práce a nabídku škol. Jeho klíčová a nejnáročnější úloha tkví ve střízlivém odhadu celkových předpokladů konkrétního žáka a predikování jeho možného vývoje. Na tomto základě ho správně nasměrovat. Rozhodne-li se žák podle doporučení profesního poradce a nastoupí jím vytyčenou vzdělávací a profesní dráhu, ovlivní tím takřka nevratně svůj život. K této problematice musí všichni zainteresovaní přistupovat nanejvýš opatrně, dnes například i genderově citlivě a nahlížet žákovo ubírání se optikou celého života. V posledních desetiletích se velmi progresivně vyvíjejí informační a komunikační technologie. Pronikají do života všech, ač se tomu někteří dosud brání. V současné době tvoří významnou oporu poradenského systému. Dříve nebo později se všichni práceschopní lidé, kteří si hodlají udržet krok se společností, musí naučit alespoň v základech ovládat počítač a pohybovat se ve světě internetu. I přes občasné technické problémy, které ovšem provázejí veškeré technické prostředky, lze přínos IKT

jednoznačně pozitivně charakterizovat. IKT jsou efektivní, rychlé, neustále k dispozici, průběžně aktualizovány, srozumitelné, snadno ovladatelné, přístupné ze vzdálených oblastí atd. Klesající pořizovací cena počítačového vybavení, soustavné zjednodušování různých aplikací a jejich takřka intuitivní ovládání zpřístupňuje tyto technologie širokým masám. Tedy i těm, kteří je dříve zcela negovali. Z vlastní zkušenosti lektora IKT mohu s radostí uvést, že nelze zcela uspokojit poptávku seniorů a příslušníků „generace 50 +“. V průměru o desetiletí mladší poradenští pracovníci, kteří se zúčastnili mého školení, přistupují k těmto prostředkům mnohem vstřícněji. Přesto se domnívám, že tito lidé zcela nevyužívají potenciál, který jim IKT nabízejí. Změnit jejich postoje by mohla adekvátní školení. Velmi nápomocné mohou být zejména oficiální informační elektronické portály zaměřené na poradenství. Tím ovšem nelze zcela nahradit osobní kontakt s profesionálním poradenským pracovníkem. V předložené diplomové práci kladu značný důraz na to, jak poradenští pracovníci využívají moderní informační zdroje. Diagnostické metody, přístupy ke klientům a práci s klientem obecně zcela záměrně vynechávám. Jednak vzhledem k doporučenému rozsahu diplomové práce, dále z důvodu, že textů a publikací na zmíněná problémová pole nabízí současný knižní trh doslova nepřehledné množství, také vzhledem k vlastnímu odbornému zaměření. O poznání méně publikací se zabývá způsobem práce poradenských pracovníků s informačními zdroji. Právě na toto se snažím soustředit teoretickou i praktickou část tohoto textu. Na základě uvedeného závěrečného shrnutí konstatuji, že vytyčený cíl práce byl splněn.

Tvorba diplomové práce mě nesmírně obohatila. Naučila mě mnohému, a to nejen ve znalostním slova smyslu. Přestože celý text v tuto chvíli uzavírám, opouštím ho s více otazníky, než se kterými jsem k tomuto tématu zpočátku přistupoval.

Literatura

- BARTOŠEK, Miroslav. *Pedagogicko-psychologické poradenství z pohledu právních předpisů*. Výchovné poradenství. 1999, č. 20, s. 21 - 29.
- BERNÝ, Libor. *Hledání deficitů v kariérovém poradenství*. Učitelské noviny. 2003, roč. 106, č. 30, s. 16 - 18. Dostupný z WWW:
<http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=30&rok=03&odkaz=hledani.html>.
- BLATNÝ, Ladislav. *Výběr talentu pro novou tržní ekonomickou soustavu v duchu J. A. Komenského*. Komenský. 1990, roč. 115, č. 3, s. 137 - 138.
- *Career Guidance : A Handbook for Policy Makers*. Paris [český překlad]: OECD, 2004. 5 s. Dostupný z WWW:
<www.oecd.org/dataoecd/54/35/34061287.pdf>. ISBN 92-64-01519-1.
- FREIBERGEROVÁ, Zuzana., GBELEC, Ondřej. *Poradenství pro volbu povolání a zaměstnání na úřadech práce v České republice*. 1. vyd. Praha : Národní vzdělávací fond, 2006. 65 s. NVF ve spolupráci s MPSV a s podporou MŠMT a ESF v programu Leonardo da Vinci. ISBN 80-86728-25-0.
- HAUSNER, Milan. a kol. *Škola pro 21. století - „Škola21“ : Akční plán pro realizaci „Koncepce rozvoje informačních a komunikačních technologií ve vzdělávání pro období 2009 – 2013“ (usnesení vlády č. 1276/2008)*. Praha : MŠMT, 2009. 37 s.
- HAVLÍK, Radomír., KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. 2. vyd. Praha : Portál, 2007. 174 s. ISBN 978-80-7367-327-7.
- HLAĐO, Petr. *Aby děti nastoupily do správného vlaku*. Rodina a škola. 2007, roč. 54, č. 2, s. 20-23. ISSN 0035-7766.
- HLOUŠKOVÁ, Lenka. *Vazby v systému výchovného poradenství : K metodické pomoci výchovného poradenství ze strany PPP*. Pedagogická orientace. 1998, č. 3, s. 89 - 92.
- HLOUŠKOVÁ, Lenka. *Vzdělávání poradců jako jedna z cest k profesionalizaci poradenské práce : pohled do zahraničí*. *Zpravodaj Pedagogicko-psychologické*

poradenství : Odborný a informační zpravodaj IPPP ČR. 2004, roč. 2004, č. 40, s. 33 - 39. ISSN 1214 7230.

- HORSKÁ, Viola., TYŠER, Jiří. *Zařazení učiva předmětu Volba povolání do nových ŠVP základních škol.* Metodický portál www.rvp.cz. [online]. 2005, [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.rvp.cz/clanek/259/1058>>. ISSN 1802-4785.
- HOŘÁNKOVÁ, Vlasta. *Metodická příručka poradce pro volbu povolání.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-214.
- KLAPAL, Václav. *Volba povolání.* Moderní vyučování. 1999, roč. 5, č. 6, s. 12 - 13. ISSN 1211-6858.
- KLÍMOVÁ, Marta. a kol. *Teorie a praxe výchovného poradenství.* Praha : SPN, 1987. 264 s. Učebnice pro vysoké školy.
- KLÍMOVÁ, Marta. Kapitoly z výchovného poradenství I : skript pro posluchače Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1987. 72 s.
- KLÍMOVÁ, Marta. Kapitoly z výchovného poradenství II : skript pro posluchače Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. 1. vyd.. Praha : Univerzita Karlova, 1985. 108 s.
- KLÍMOVÁ, Marta. *Volba dalšího studia a přípravy pro povolání 8. a 9. ročníků základní devítileté školy.* 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 1981. 182 s.
- KLÍMOVÁ, Marta. *Volba dalšího studia a přípravy pro povolání 8. a 9. ročníků základní devítileté školy.* 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 1984. 182 s.
- KOFRONOVÁ, Olga. a kol. *Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti: Souhrnná zpráva z výzkumné studie provedené v rámci programu „Moderní společnost“.* Masarykova univerzita, VÚPSV a NVR, 2003.
- KOHOUTEK, Rudolf. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství.* Pedagogická orientace. 1998, č. 3, s. 30 - 45.

- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Didaktika veliká*. Jan V. Novák; Augustin Krejčí. Praha : Dědictví Komenského, 1905. 378 s.
- KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a ráj srdce*. Jaroslav Kolár; Hana Blažejová; Miloslav Dismán. 3. vyd. Praha : Odeon, 1984. 195 s.
- *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*. Zpravodaj Pedagogicko-psychologické poradenství. 2005, roč. 2005, č. 43, s. 32 - 50. ISSN 1214-7230.
- KRAMULOVÁ, Daniela. *Čím bude? Rodina a škola*. 2008, roč. 55, č. 3, s. 18 - 19. ISSN 0035-7766.
- KUKAL, Petr. *Poradce v nejisté době Volba povolání*. Moderní vyučování. 1999, roč. 5, č. 3, s. 24.
- LA SALA, Zdeňka. *Výchovným poradcům by pomohly větší úlevy z úvazků*. Týdeník školství. 2006, roč. 34, č. XIV, s. 7. Dostupný z WWW: <http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv/2006/Skolstvi_34.pdf>.
- LANGMEIER, Josef., KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 4. přeprac. vyd. Praha : Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
- MARKVART, Ivo. *To byl pan knihkupec... : Otto Mužíček. Regiz : Kulturně - historická revue Lounského regionu* [online]. 2001, roč. 6, č. 1 [cit. 2009-02-2], s. 1 - 4. Dostupný z WWW: <<http://www.vejr.cz/regiz/archiv/osobnosti/muzicek.html>>.
- MERTIN, Václav. *Historie školní a poradenské psychologie ve světě*. Výchovné poradenství. 1999, č. 20, s. 5 - 21.
- Metodický pokyn MŠMT. *Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole*, č.j. 27 317/2004-24. MŠMT, 2005.
- Metodický pokyn MŠMT. *Zařazení vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání do vzdělávacích programů pro základní vzdělávání*, č.j. 19458/2001-22. MŠMT, 2001.

- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Česká republika. 2005.
- Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání., č. j. 15523/2007 – 22. MŠMT, 2007.
- PELIKÁN, Jiří. Hledání klíčových problémů současné výchovy. In VALIŠOVÁ, Alena. a kol. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. 4, Psychologie a pedagogika : Jedinec a společnost v procesu transformace a globalizace*. 1. vyd. Praha : Matfyz press, 2004. UK FF katedra pedagogiky. s. 9 - 22. ISBN 80-86732-35-5.
- PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Dotisk 1. vyd. Praha : Karolinum, 2004. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.
- PETRÁČKOVÁ, Věra. a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. 837 s. ISBN 80-200-0982-5.
- POPELKOVÁ, Milada., JOSÍFKO, Marcel. *Průzkum profesní orientace žáků 8. tříd vybraných základních škol v České republice*. In: *Pedagogika*. Roč. 49, č. 1 (1999), s. 50 - 56.
- PRŮCHA, Jan., WALTEROVÁ, Eliška., MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Dominik Dvořák. 4. vyd. Praha : Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 3. upr. a dopl. vyd. Praha : Portál, 2005. 481 s. ISBN 80-7367-047-X.
- RYTINA, Jan. *Předmět volba povolání a jeho postupné zavádění do vzdělávacích programů základních škol*. *Výchovné poradenství : Primární prevence sociálně patologických jevů*. 1998, č. 17, s. 29 - 31.
- Screenshot. *Wikipedie : otevřená encyklopedie* [online]. 2008 [cit. 2009-07-15]. Dostupný z WWW: < <http://en.wikipedia.org/wiki/Screenshot>>.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha : ISV, 1999. ISBN 80-85866-33-1.

- SKALKOVÁ, Jarmila. *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-060-3.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Za novou kvalitou vyučování: inovace v soudobé pedagogické teorii i praxi*. Brno: Paido, 1995. 89 s. ISBN 80-85931-11-7.
- SMETÁČKOVÁ, Irena. a kol. *Příručka pro genderově citlivé výchovné poradenství*. 1. vyd. Praha : Otevřená společnost, 2007. 76 s. Dostupný z WWW: <<http://www.proequality.cz/res/data/004/000528.pdf>>. ISBN 978-80-87110-00-3.
- SOJKA, Vlastimil. *Zkušenosti odborníků ze škol zapojených do projektu VIP - Kariéra*. Zpravodaj Pedagogicko-psychologické poradenství : Odborný a informační zpravodaj IPPP ČR. 2006, roč. 2006, č. 46, s. 30 - 40. ISSN 1214 - 7230.
- STRÁDAL, Jiří., POPELKOVÁ, Milada., NOUZOVÁ, Zdeňka. *Koncepce přípravy žáků ZŠ pro volbu profesní orientace a chování na trhu*. Zpravodaj informačního střediska VÚOŠ. 1993a, roč. 5, č. 7, s. 14 - 24.
- STRÁDAL, Jiří. Volba povolání a způsoby její podpory. *Informační bulletin pro SOU, SPV a PPV*. 1993b, roč. 3, č. 2, s. 3 - 11.
- STRAKOVÁ, Jana. Jak lépe připravit žáky pro budoucí profesní život. *Moderní vyučování*. 2005, roč. 11, č. 1, s. 3 - 5. ISSN 1211-6858.
- ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. Nový předmět : Volba povolání. *Učitelské noviny*. 1998, roč. 101, č. 38, s. 5. ISSN 0139-5718.
- ŠVANCAR, Radmil. *Odlesky poradenských paragrafů*. Učitelské noviny. 2005, roč. 108, č. 16, s. 10 - 11. ISSN 0139-5718. Dostupný z WWW: <http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=16&rok=05&odkaz=odlesky.htm>.
- ŠVANCAR, Radmil. *Paragrafy a poradenství*. Učitelské noviny. 2005, roč. 108, č. 5, s. 12 - 13. Dostupný z WWW: <http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=05&rok=05&odkaz=paragrafy.htm>. ISSN 0139-5718.

- Tisková zpráva MŠMT On-line: *Vše o nové maturitě, oborech, školách a uplatnění absolventů*, ze dne 23. října, 2008. Dostupná z <http://www.msmt.cz/pro-novinare/msmt-online-vse-o-nove-maturite-oborech-skolach-a-uplatneni>.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VALIŠOVÁ, Alena. Respektování autority : problém rodiny, školy i společnosti. In VALIŠOVÁ, Alena. *Rozvoj české společnosti v Evropské unii. 4, Psychologie a pedagogika : Jedinec a společnost v procesu transformace a globalizace*. 1. vyd. Praha : Matfyz press, 2004. UK FF katedra pedagogiky. s. 34 - 40. ISBN 80-86732-35-5.
- VENDEL, Štefan. *Kariérní poradenství*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9.
- Vyhláška MŠMT 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. In *Sbírka zákonů : Česká republika*. 2005, roč. 2005, č. 20.
- WEIGNER, Leopold. *Volba povolání*. 1. vyd. Praha : Státní nakladatelství, 1921. 32 s.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In *Sbírka zákonů : Česká republika*. 2004, roč. 2004, částka 190.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů . In *Sbírka zákonů : Česká republika*. 2004, roč. 2004, částka 190.
- Zasedání Národního shromáždění československého roku 1918 : Návrh členů Národního shromáždění B. Fischera, V. Rebše na zavedení poraden pro volbu povolání. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna* [online]. 1918, [cit. 2009-06-04]. Dokumenty českého a slovenského parlamentu. Dostupný z WWW: <[www: http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0219_00.htm](http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0219_00.htm)>.

Seznam zkratek

aj. – a jiný

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

atp. – a tak podobně

CD – compact disc (záznamové médium)

Cermat – Centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání

cit. – citováno

č. - číslo

č.j. – číslo jednací

ČKD - Českomoravská Kolben Daněk

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

DVD – Digital Versatile Disc (záznamové médium)

ECDL - European Computer Driving Licence

ESF – Evropský sociální fond

EU – Evropská unie

event. - eventuálně

FF UK – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

ICT – information and communication technology

IKT – informační a komunikační technologie

IPPP – Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR

IPS ÚP – Informační a poradenské středisko při úřadu práce

JZD – jednotné zemědělské družstvo

KSČ – Komunistická strana Československa

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

n.p. – národní podnik

např. – například

NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání
NV – národní výbor
Obr. - obrázek
OECD - Organization for Economic Cooperation and Development
PC – personal computer
PPP – pedagogicko-psychologická poradna
resp. – respektive
roč. - ročník
RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
s. - strana
s.r.o. – společnost s ručením omezeným
Sb. – sbírka
SOŠ – střední odborná škola
SOU – střední odborné učiliště
SPC – speciálně pedagogická centra
srov. – srovnaj (parafrázovanou citaci se zdrojem)
SSM – Svaz socialistické mládeže
SŠ – střední škola
sub. - subjekt
SVP – středisko výchovné péče
ŠMP – školní metodik prevence
tab. - tabulka
tj. – to je
tzv. – tak zvaný/á
UK – Univerzita Karlova v Praze
VOŠ – vyšší odborná škola
VŠ – vysoká škola
VŠCHT – Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
ZC ÚIV – Zákaznické centrum Ústavu pro informace ve vzdělávání
ZŠ – základní škola

Přílohy

1. Dotazník
2. Scénář rozhovoru s respondenty
3. Rozhovor s Milenou Kotlářovou

Příloha č. 1

Dotazníkové šetření

Vážení a milí pedagogové, poradenští pracovníci!

Součástí mé diplomové práce je výzkum zaměřený na analýzu stavu kariérního poradenství zaměřeného na volbu povolání pro žáky posledních ročníků základních škol. Mým cílem je zjistit, do jaké míry využíváte dostupné zdroje informací, jak vnímáte současnou situaci, kde cítíte určitá úskalí. Případně můžete navrhnout konkrétní opatření, řešení. Získané poznatky poslouží jako zpětná vazba a podnět k zlepšení nabízených produktů pro výchovné poradce například Centrem kariérového poradenství Národního ústavu odborného vzdělávání.

Děkuji za ochotu a spolupráci.

Karel Švanda
student FF UK

1. Osobní data

- 1.1. Jste muž / žena?
- 1.2. Mohl/a byste, prosím, uvést Váš věk: .....
- 1.3. Uveďte, prosím, Váš platný email:
- 1.4. V jakém kraji ČR působíte?
- 1.5. Jakého nejvyššího dokončeného vzdělání jste dosáhl/a?:
- 1.6. Mohl/a byste, prosím, uvést přesný název VŠ a absolvovaného oboru?
- 1.7. V jaké instituci působíte?
- 1.8. Jak dlouho se věnujete poradenství (kariérnímu, profesnímu, výchovnému)?

2. Počítačové dovednosti

- 2.1. Máte doma počítač s připojením k internetu? Ano x Ne
- 2.2. Jak často pracujete s počítačem (odhadem)?

- 2.3. Kupujete si nějakou počítačovou literaturu?
- 2.4. Využíváte nebo jste někdy využíval/a e-learningový vzdělávací kurz?
- 2.5. Považujete e-learningový kurz za dobrou příležitost pro vzdělávání?
- 2.6. Souhlasíte s tvrzením, že tato forma kurzů v budoucnu nahradí klasická školení mimo jiné i díky menší časové, finanční a jiné nákladnosti a náročnosti?

Níže vám představuji 3 relativně nové portály, které se mimo jiné zabývají také problematikou kariérního, profesního poradenství. Zajímá mě, zda tyto weby využíváte nebo zda si myslíte, že byste je mohli využívat. Mým cílem rozhodně není poukazovat na nějaké nedostatky ve vaší informovanosti o novinkách v oboru. Naopak se snažím napomoci určitému rozvoji a právě váš názor jako praktikujícího odborníka v tomto směru mně může výrazně napomoci.

3. E-learningové vzdělávání „eKariéra”

Na webové adrese <http://ekariera.nuov.cz> se nabízí výchovným poradcům, učitelům témat Volby povolání a Úvodu do světa práce i dalším pedagogům možnost studovat jednoduše prostřednictvím internetového prohlížeče. Jedná se o půlroční samostudijní kurzy. E-learningová forma studia představuje unikátní příležitost, aby mohli výchovní poradci a další učitelé na ZŠ, SŠ a VOŠ studovat problematiku kariérového poradenství individuálně, bezplatně a bez absencí ve škole. Zároveň získají nové odborné kompetence pro výkon kariérového poradenství na školách. Zlepšení znalostí práce na PC a informační gramotnosti pedagogických pracovníků je nepřímým, ale významným vedlejším výstupem použité e-learningové formy vzdělávání. Studujícím pedagogům budou pomáhat tutoři, tedy odborníci, kteří je didakticky povedou a prostřednictvím diskusního fora či on-line poradny vyřeší případné komplikace. (Blíže screenshot tohoto webu – obr.1.)

eKariéra - aktivita NÚOV

ISA | Informační systém o uplatnění ab...

eKariéra ISA ŠPP DVPP IPPP ČR NÚOV MŠMT

E-learningové vzdělávání eKariéra

<http://ekariera.nuov.cz>

Výchovným poradcům, učitelům témat Volby povolání a Úvodu do světa práce i dalším pedagogům nabízíme možnost studovat jednoduše prostřednictvím internetového prohlížeče. Půlroční samostudijní kurzy budou probíhat od března 2006 do června 2008. Nejbližší termín pro zahájení studia je leden 2007.

Obsah vzdělávání je rozdělen do deseti navazujících studijních modulů s následujícími tématy:

Úvod do kariérového poradenství

1. Úvod do kariérového poradenství
2. Kariérová dráha a kariérové rozhodování
3. Komunikace v kariérovém poradenství
4. Orientace ve vzdělávací soustavě a ve vzdělávací nabídce
5. Orientace ve světě práce
6. Požadavky světa práce
7. Vstup na trh práce
8. Pracovní právní problematika
9. Sociální souvislosti kariérového poradenství
10. Informační zdroje pro kariérové poradenství a možnosti jejich využívání

[Zpět na úvod](#)

Otázky

- 3.1. Znáte tento portál?
- 3.2. Znají ho Vaši kolegové?
- 3.3. Doporučil/a byste ho Vaším kolegům?
- 3.4. Mohl/a byste také uvést, co by napomohlo tomu, abyste této služby začal/a využívat, pokud ji neznáte? Například počítačové školení, adresně zasílané informační materiály dané instituce atd.

4. Specializovaný portál www.infoabsolvent.cz

Projekt www.infoabsolvent.cz je informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce. Systém vznikl v rámci systémového projektu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy VIP – Kariéra (vzdělávání – informace – poradenství). Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a rozpočtem České republiky a jeho řešiteli jsou Národní ústav odborného vzdělávání ve spolupráci s Institutem pedagogicko-psychologického poradenství. Nabízí pomoc při hledání vzdělávací a kariérové cesty. Najdete zde nejen nabídku škol a oborů vzdělávání, ale i profesionálně zpracované analýzy o potřebách trhu práce a ukázky reálných pracovních prostředí, které studentům mohou volbu studia usnadnit. (Blíže screenshot tohoto webu – obr.2.)

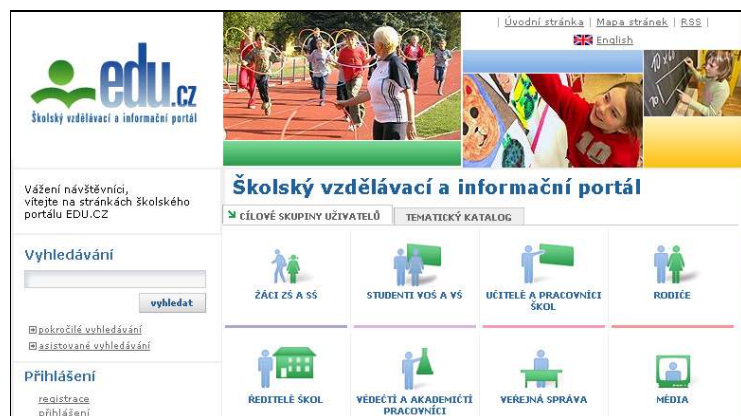

Otázky

- 4.1. Znáte tento portál?
- 4.2. Pokud ho znáte a aktivně využíváte, máte k němu nějaké připomínky?
- 4.3. Využívají ho Vaši klienti, studenti?
- 4.4. Doporučil/a byste ho svým klientům, kolegům?

5. Školský portál edu.cz

Portál obsahuje veškeré zevrubné informace z MŠMT a dále se na něm podílí Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání, Česká školní inspekce, Dům zahraničních služeb MŠMT, Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, Národní institut dětí a mládeže MŠMT, Národní institut pro další vzdělávání, Národní ústav odborného vzdělávání, Pedagogické muzeum J. A. Komenského, Ústav pro informace ve vzdělávání, Výzkumný ústav pedagogický, Metodický portál RVP. Jedná se o rozsáhlý projekt, který je budován od roku 2005. (Blíže screenshot tohoto webu – obr.3.)

Otázky

- 5.1. Znáte tento portál?
- 5.2. Pokud ho znáte a aktivně využíváte, máte k němu nějaké připomínky?
- 5.3. Využívají ho Vaši klienti, kolegové?
- 5.4. Doporučil/a byste ho svým klientům, kolegům?

Příloha č. 2

Scénář rozhovorů s poradenskými pracovníky

pohlaví:

věk:

působnost:

dobu výkonu poradenství:

vzdělání:

1. Máte dostatečné materiální, časové prostorové a technické zázemí pro výkon Vaší práce?
2. Mohl/a byste rozvést ještě více Váš vztah k IKT?
3. Co byste v tomto směru potřebovali zlepšit a co by Vám v tom pomohlo?
4. Vnímáte nějaké tendence u dětí a jejich rodičů v oblasti volby povolání?
5. Pociťujete nějaké úskalí Vaší profese?
6. Co byste uvedl/a závěrem?

Příloha č. 3

Rozhovor s Milenou Kotlářovou

Paní Kotlářová, jaké byly tehdy možnosti vyššího školního vzdělání po ukončení povinné školní docházky základní školy?

„Obávám se, že možnosti získání vyššího vzdělání v době nejtvrdšího socialismu už dnes při volném rozhodování žáků a širokém spektru nabídky škol ke studiu, opravdu málokoho bude zajímat. Abych však mohla tuto problematiku vzpomenout a nastínit z pozdější doby let šedesátých mého pedagogického působení na školách, začnu přece nejdříve u sebe. Přijetí na studia nebylo vůbec jednoduché, hlavně pro žáky, kteří neměli rodiče sympatizující s tehdejšími režimem, nestraníky, ti byli soudruhy přímo nenáviděni. Po ukončení povinné školní docházky jsem chtěla pokračovat ve studiu klasického gymnázia v místě bydliště. Byla jsem si vědoma, že v malém městě, kde se lidé tehdy příliš dobře znali, nepůjde vše hladce. Spoléhala jsem na prospěch, slušné chování, ale dcera bývalého obchodníka – knihkupce, mé nečlenství a ignorace pionýrské organizace, návštěva výuky hodin náboženství, to vše stranický výbor školy neunesl a k tomu zamítavý posudek uličního výboru, což byla hlavní kritéria, zda žákovi budou umožněny přijímací zkoušky na vybranou školu, nebo rovnou žadatele zatratit. Pochopitelně, že jsem neměla šanci. Ředitel místního gymnázia se vyjádřil, že mu nepřekročím práh školy. I když v té době, v malém městě v severních Čechách nebyl velký zájem o studia. Spolužáci spíše podlehli náboru při exkurzích do průmyslových závodů, nabídce výhod pracovních záloh, mnohé zlákaly hornické uniformy, strava a internát gratis, prezentace „ve velkém stylu“ s párky, hořčicí a hudbou... Já jsem horník, kdo je víc. I mnohdy přítomnost „vládních“ vládních činitelů. Holky šly prodávat za pult, nebo do světa módy – přišívát límečky a rukávy ke košilím v Panaru.“

Hlásil se někdo z Vašich spolužáků na maturitní obory?

„Je pravda, že na gympl se dostala jedna spolužačka, dalších pár na hospodářskou dvouletou školu a vyšší čtyřletou s maturitou. Několik kluků do průmyslovek, oproti dnešku mizivé procento. Rodiče, hlavně táta, hledal usilovně pro mě pomoc u svých dobrých známých, mimo naše zvláště rudé městečko. Byla jsem vyzvána, k přijímačkám na Pedagogické gymnázium v Teplicích, kde po písemných, ústních a talentových zkouškách jsem byla přijata. Děkuji dodnes pro mne neznámému, snad z řady profesorů, který nebo která mně pomohli...“

Můžete uvést, co jste vystudovala?

„Vystudovala jsem profesi učitelky a dvouletý pedagogický institut - dnešní vyšší stupeň pedagogického vzdělání- a podala žádost o umístění na školu v místě trvalého bydliště, tedy domů.“

Jak jste se uplatnila v praxi?

„Byť počet kantorů ve městě, odkud pocházím, byl nevelký, nebyla jsem zapomenuta. Žádost o umístění na základní školu v místě bydliště zamítli. Putovala jsem po vzdálených nejzapadlejších vesnických školách, malotřídkách až do města Sokolova, kam dostávali umístěnky kantoři – delikventi a politicky nespolehliví. Umístěnky byly závazné, vydávané školským odborem dle vlastního rozhodnutí, bez možnosti nesouhlasu, odvolání nebo nenastoupení do určené školy, což bylo i postižitelné. Socialismus některá časová údobí se zdál být mírnější, zřejmě podle soudruhů, kteří ho momentálně drželi v rukou. Právě v této fázi, zdánlivého zmírnění, jsem se konečně dočkala umístění na venkovskou devítiletku poblíž domova a vzpomínám si, jak probíhalo jednání, přijetí, resp. vůbec zájem dětí o další studium po ukončení deváté třídy.“

Jak tehdy probíhal proces kariérního poradenství?

„Aby děti toužily po studiích a chtěly být inteligencí národa – „to se nenosilo“. Preferovaly se ve velkém dělnické profese, vždyť i učebnice, literatura – tehdejší,

filmy měly výhradně náplň z prostředí závodů, polí, kravínů, traktorových stanic, šroubáren, dolů. Budovatelské písně a široké ruské lány s kombajny a gigantické fabriky na plakátech děti „dobře“ směřovaly. Proč být vzdělaný a učit se na studiích? Nakonec se dalo i vzdělání odpustit po pár letech práce tam, kde bylo předepsané a titul udělit, kde byl pro soudruha důležitý. Titul Inženýři BM – bez maturity. Na rodičovských sdruženích nemělo ani cenu rodiče přesvědčovat o schopnostech některých žáků, kteří byli skutečně nadaní a studium by pro ně bylo vhodné. Psychologické testy, pohovory – o těch se v té době ani nevědělo. Rozpravy o budoucím povolání dětí (vycházejících základní školu) mezi rodiči a kantory probíhaly poměrně snadno a rychle. Rodiče potřebovali, aby děti co nejdříve pomáhaly doma a přispívaly finančně celé rodině. Prioritou na venkově bylo umístění dětí do JZD nebo do státní traktorové stanice. Dívky pracovaly jako pomocnice v jídelně nebo prodavačky v konzumu, eventuálně vyučení v blízkém drážním depu a cukrovaru s dojížděním do práce a domů. Bylo mně chytrých a nadaných holek a kluků mnohdy líto. Zfanatizovaní rudým šátkem a později modrou košili se znakem svazu mládeže, oslavami, hlavně prvomájovými. Kolektivní brigády, družby, estrády, veselice – to byly kulturní socialistické hodnoty, které děti obdivovaly v průběhu školní docházky i později je formovaly.“

Mohla jste se účastnit školení, seminářů nebo nějakého dalšího vzdělávání, které postihovalo problematiku volby povolání, školy?

„Ne.“

Měla jste k dispozici nějaké informační materiály o nabízených studijních oborech?

„Ano, v omezeném množství.“

Jaké byly zkušenosti Vašich kolegů?

„Na maloměstských devítiletkách probíhaly přímo nábory z učilišť. Případně střední školy pořádaly dny otevřených dveří. Vybraní učitelé vypracovávali posudky

– tzv. osobní listy žáků, které zahrnovaly prospěchové schopnosti, politické předpoklady a angažovanost v brigádách a pionýrském hnutí. Děti s výborným prospěchem projevovaly zájem o studia, ale byl nutný kladný politický posudek. Psychologické poradny tehdy nebyly. A pak se také konaly pohovory s rodiči.“

Co byste dodala závěrem?

„Neubráním se hodnocení těchto dětí trochu z jiné strany, opomenou socialismus a sdělím, jak jsem je poznala. Byly skromné, upřímné, vděčné a vcelku poslušné. Kantory neurážely, respektovaly, šikana a drogy v dnešní podobě neexistovaly, snad jen v Sokolově, kde jsem tento problém řešila. Podle maličností, nakreslení obrázku na ubrousek, pohlazení po ruce, dlouhý doprovod k zastávce autobusu; když jsem se vracela po vyučování domů, jsem poznala, že nás učitele mají rády a my jsme se na ně také každý den těšili. Nezaznamenala jsem za celé své pedagogické působení, aby učitel neměl předepsanou pedagogickou kvalifikaci. Mnohdy, právě metodické vzdělání, součást pedagogické výuky, usnadní pochopení učiva ve všech předmětech, to dětem myslím dnes často chybí. Přála bych dnešním žákům, aby si vážili všeho, co je jim v současnosti na školách, doma i v životě umožňováno, byli za to alespoň trochu vděční, ke všem lidem, aby se chovali s citem a slušně, kantory respektovali, byli skromnější a nezneužívali svobodu. Učitele pak prosím, máte-li pedagogické vzdělání, konejte ho, neodcházejte do jiných profesí. A neučitelé – odejděte! Toto citlivé poslání, ne povolání, si žádá pedagogicky vzdělané, trpělivé a vlídné, opravdové profesionály. Učitelům se vzdělání neodpouští, pracují s dětmi a ty jsou to nejdražší, co naše společnost má.“

V Praze, dne 21. 1. 2009

Anotace

Analýza systému kariérového poradenství žákům základních škol v ČR

Text se zabývá zlomovým okamžikem v životě jednotlivce – volbou povolání, resp. vyššího stupně školy v rámci žakovy vzdělávací dráhy. Teoreticky rozpracovává problematiku volby střední školy v kontextu vývojové psychologie. Zmiňuje i stručný historický vývoj. Postihuje část požadavků, kladených na výkon kariérního poradenství. V předložené diplomové práci jsou popsány formy a metody pomoci žákům, resp. absolventům ZŠ a jejich rodičům. Autor mapuje a analyzuje současný stav systému kariérního poradenství prostřednictvím dotazníkového šetření, strukturovanými rozhovory s kariérními poradci, konzultacemi ve specializovaných poradenských institucích. Na základě provedeného zjištění lze konstatovat, že poradenští pracovníci, kteří využívají prostředky informačních a komunikačních technologií, poskytují flexibilní a kvalitní služby. Ti, kteří je dosud neznají, je akceptují, budou-li vhodně proškoleni a nadále podporováni.

Anotation

Analysis of the career advisory system on the first level of
ISCED in the Czech Republic

The main goal of my diploma thesis is to define some dimensions of career counselling. Primary and secondary source expert literature (aimed at individual psychology, pedagogy and career counselling) is analyzed in the theoretical part and the results of the study are presented in a synthetic form with the expression of my point of view about given thesis. For the research work I have used literature search, analysis, compilation and resumes of specialized literature. In the practical part of the work I have chosen with regard to the professional literature a questionnaire and individual guided interviews with career counselors, that revealed the findings about the respondent's approach to information and communication technologies, and their own professional experience. Consequently I created comparative tables and evaluated all given information. The survey revealed that ICT-oriented counselors who derive benefit from available modern technologies are more flexible than their colleagues. Counselors with a conservative approach are able to accept modern ICT only when they have adequate training and support.

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům. Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne 30. 7. 2009

.....
Karel Švanda

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum